

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**RUSKÉ SVÁTKY A TRADICE V SOUČASNÉ DOBĚ
RUSSIAN HOLIDAYS AND TRADITIONS NOWDAYS**

Bakalářská diplomová práce v Českém jazyce

VYPRACOVALA: Michala Brejtrová

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Uljana Cholodová, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci dne

podpis

Děkuji Mgr. Uljaně Cholodové, Ph. D., za konzultace, rady a připomínky,
které mi během psaní bakalářské práce poskytla.

podpis

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 TRADICE.....	7
1.1 RUSKÉ TRADICE	7
2 NAROZENÍ DÍTĚTE (РОЖДЕНИЕ РЕБЁНКА)	9
2.1 ZNAMENÍ PŘI ZJIŠŤOVÁNÍ Pohlaví	10
2.2 POROD (РОДЫ)	11
2.3 KŘTINY (КРЕСТИНЫ).....	13
2.4 KŘTÍCÍ OBĚD (КРЕСТИЛЬНЫЙ ОБЕД).....	15
2.5 OČISTNÉ OBŘADY	16
2.6 LIDOVÉ ZVYKLOSTI.....	17
2.7 PRVNÍ NAROZENINY.....	17
3 SVATBA (СВАДЬБА).....	19
3.1 HISTORIE	19
3.2 TRADICE PŘED SVATBOU	20
3.3 DEN SVATBY	20
3.4 SVATEBNÍ HOSTINA (СВАДЕБНЫЙ БАНКЕТ)	22
3.5 TRADICE A RITUÁLY	23
3.6 RODINA (СЕМЬЯ).....	24
4 RUSKÉ SVÁTKY (РУССКИЕ ПРАЗДНИКИ).....	25
4.1 NOVÝ ROK (НОВЫЙ ГОД)	26
4.1.1 Oslava Nového roku.....	27
4.1.2 Tradice a rituály Nového roku	27
4.1.3 Tradiční pokrmy.....	28
4.2 VÁNOCE (РОЖДЕСТВО).....	29
4.2.1 Advent (Рождественский пост).....	29
4.2.2 Štědrý večer (Сочельник)	30
4.2.3 Narození Krista – 7. ledna (Рождество Христово).....	31
4.2.4 Tradice a rituály Vánoc.....	31
4.2.5 Tradiční pokrmy.....	32
4.3 MASLENICA (МАСЛЕНИЦА).....	32
4.3.1 Historie	33

4.3.2	Tradice a rituály	33
4.4	VELIKONOCE (ПАСХА).....	34
4.4.1	Velikonoční bohoslužba (Пасхальное богослужение)	35
4.4.2	Tradice a rituály	36
4.4.3	Tradiční pokrmy	37
5	SMRT (СМЕРТЬ)	38
5.1	TRADICE PŘED SMRTÍ.....	38
5.2	ZNAMENÍ SMRTI (ПРИМЕТЫ СМЕРТИ).....	39
5.3	TRADICE PŘED РОИЃВЕМ	39
5.4	OBLEČENÍ NEBOŽTÍKA.....	40
5.5	РОИЃВ (ПОХОРОНЫ).....	40
5.6	VZPOMÍNÁNÍ (ПОМНИКИ)	41
	ZÁVĚR.....	43
	РЕЗЮМЕ	45
	BIBLIOGRAFIE.....	50
	PŘÍLOHY.....	56
	ANOTACE.....	74

ÚVOD

Každá země má své tradice, ale své tradice může mít i kraj, nebo region. V této práci se budu zabývat ruskými tradicemi a jejich vznikem. Mým cílem je poskytnout co nejvíce informací o tradicích v Rusku v českém jazyce, jelikož takovýchto materiálů je velmi málo. Popíši zde ruské svátky, jako například Velikonoce, Maslenicy, Vánoce a Nový rok, ale také tradice, které jsou spojené například s narozením dítěte, se svatebním obřadem nebo s pohřbem.

Každé společenství ukládá tradicím jinou váhu a důležitost a právě ruský národ si na tradicích velice zakládá. Rusko má bohatou historii a ještě bohatší kulturu a právě na kulturu jsou patřičně hrdí. O čemž jsme se přesvědčili na letních olympijských hrách 2014 v Sochi. Rusové si svých svátků váží natolik, že když jim náhodou nějaký, pro ně velice důležitý svátek, vyjde na víkend, tak si dopřejí volno následující pondělí. Nesmíme opomenout silný vliv převládajícího pravoslavného náboženství, které se prolíná s ruskými tradicemi a svátky. Některé z nejvýznamnějších mají dokonce svůj původ náboženství.

Konkrétně svojí bakalářskou práci jsem se rozhodla pojmout formou průběhu lidského života. Jinými slovy, zaměřím se na nejvýznamnější tradice a svátky, se kterými se člověk setká od svého narození až po úmrtí. S některými svátky a tradicemi se člověk v průběhu svého života setkává pravidelně každý rok (Vánoce, Velikonoce), a některé prožije pouze jednou (narození, úmrtí).

Svojí bakalářskou práci jsem se rozhodla rozčlenit do pěti kapitol. Každá kapitola bude věnována konkrétnímu svátku nebo tradici, se kterými se člověk setká během života. Nebude chybět krátká zmínka o významu slova tradice

a významu slova tradice v Rusku. Tradice, které se opakují pravidelně každý rok, zařadím do jedné souvislé kapitoly s názvem Ruské svátky. Tradice a svátky, které ve většině případů prožijeme jen jednou, seřadím chronologicky od narození přes svatbu až po úmrtí.

1 TRADICE

Pod tímto pojmem si asi každý člověk představí něco podobného. Když se řekne tradice, představím si například nějaký rituál, nebo obřad, který se dodržuje v určité vesnici, městě, regionu, nebo ve státě. Některé tradice jsou zachovány už po staletí, jiné zanikly a některé se teprve utvářejí.

Tradice je souhrn společenských, kulturních a dalších ustálených zvyků, obyčejů a pravidel, které jsou zachovávány pokoleními. Jsou to různé názory a myšlenky, které se přenášejí z generace na generaci. Je to ustálený a zpravidla zděděný zvyk, způsob, nebo zvyklost. Je to také přenášení zpráv a slovesných výtvorů ústně, vyprávěním z generace na generaci, tedy ústním podáním.¹

Tradicí je velké množství, některé jsou bujaře oslavované a připomínáme si je pravidelně každý rok, ale najdou se jistě i tradice, o kterých se tolik nemluví. Ke každé tradici patří i odpovídající oslava. Ta má svá pravidla a jejich dodržování se může lehce lišit v každé rodině, kraji, nebo státě. Tradice zkrátka nejsou přesně definovány.

1.1 RUSKÉ TRADICE

Ruský národ patří ke skupině lidí, kteří si na tradicích hodně zakládají. Tradice v Rusku jsou hojně oslavovány a Rusové jsou na ně patřičně hrdí.

Tradice v Rusku jsou neodmyslitelně spjaty také s náboženstvím. Hlavním náboženstvím je zde ruské pravoslaví. Během komunismu byla všechna náboženství pronásledována, ale na konci 80. let 20. století se Rusko opět stalo nábožensky svobodnou zemí, a tak dnes již mezi věřícími nevládne strach. V Rusku můžeme najít i další jinak nábožensky založené lidi, jako jsou například muslimové, Židé a buddhisté.²

¹ *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*, kolektiv autorů pod vedením Tomáše Krause, ACADEMIA, Praha, 2006, s. 811, ISBN 80-200-1415-2

² *Velká obrazová encyklopedie*, Dorling Kindersley Limited, London, 2000, páté vydání. Copyright českého vydání: Euromedia Group k. s.-Knižní klub, Praha, 2002, první vydání, ISBN 80-242-0864-4

I přesto že Rusům bujaré oslavování, jejich náboženství nepřímo zakazuje. Jsou Rusové velice známí svým nadměrným pitím alkoholu.

2 NAROZENÍ DÍTĚTE (РОЖДЕНИЕ РЕБЁНКА)

Jak již bylo zmíněno v úvodu, začínám svoji práci narozením dítěte, jelikož takovým narozením vše začíná. Nejen že začíná nový život malého dítěte, ale mladým rodičům také začínají nové starosti s jeho výchovou. V Rusku je samozřejmostí, že narození dítěte předchází svatba, o které budu mluvit v další kapitole své práce.

Po svatbě byli mladí lidé ještě celý rok oslavováni jako novomanželé. Ale jestli během tohoto roku po svatbě nebyl v nové rodině slyšet křik dítěte a lidé nedostali pozvání na křtiny, tak se snažili na svatbu zapomenout. Bezdětnost byla vnímána nejen jako neštěstí, ale také jako trest: „Za hříchy, zřejmě, Bůh děti nedává“.³

V dětech člověk viděl nejen prodloužení svého rodu, ale i prodloužení života celkově. Člověk se ode dne svého narození ocitá ve zvláštní atmosféře, založené předcházejícími generacemi. Dítě přišlo na svět jako jeho malá část a svět ho přijal, otevřel se mu a dával mu vědomosti nahromaděné předchůdci. Zvláštní roli v tomto procesu hrálo slovo. Ono bylo strážcem památky, zárukou budoucího života. Slovo začínalo znít už v prvních minutách života a provázelo člověka po celý jeho život.⁴

Narození dítěte provází celý cyklus obřadů. Na Rusi se tento cyklus skládal ze tří částí. Prvními jsou obřady doprovázející narození dítěte, druhými obřady symbolizující jeho přijetí do rodiny a komunity a třetí jsou očištné obřady. Celý cyklus trval pět až sedm dní. Hlavními osobami byli novorozené dítě, rodička, porodní asistentka (повитуха), otec, kmotr a kmotra (крестные родители).⁵

Období, kdy je žena ještě těhotná (беременная) a připravuje se na příchod dítěte na svět, je plné pověr (суеверие) a různých znamení. Těhotné

³ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, с. 6, ISBN 5-288-02197-X

⁴ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, с. 7, ISBN 5-288-02197-X

⁵ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, с. 15, ISBN 5-288-02197-X

ženy se hlavně snaží skrýt rostoucí břicho před cizími lidmi. Hlavně před lidmi zlými a špatnými a také od dívek a starých pan, které by je mohly uhranout. A celkově čím méně lidí ví o těhotenství, tím méně se žena bude mučit při porodu.

Všechny tradice spojené s narozením dítěte tvoří velice zajímavý soubor zvyklostí a obřadů. Nejen v Rusku, ale i po celém světě je to bráno jako krásný akt, který přináší radost nejen rodičům, ale i blízkému okolí.

2.1 ZNAMENÍ PŘI ZJIŠŤOVÁNÍ POHLAVÍ

K odhadování pohlaví dítěte lidé používají různé neodborné způsoby. Komu se odhad vyplní, je přesvědčen o tom, že za to vděčí právě danému znamení. Ti méně šťastní co neuhodli, tak byli po porodu lehce zklamaní. Do jaké míry, to záleželo na daném pohlaví.

Rodiče se také snaží zjistit, co se narodí. Jestli to bude holčička, nebo chlapeček. Dříve lidé chtěli, aby se narodil chlapeček, protože by to byl budoucí pokračovatel rodu a hospodář. Holčička byla považována jen za nějakého hosta a žebračku (разорительница), jelikož jednou odejde do cizího rodu a ještě k tomu s věnem (приданое). Rodina si ale vždycky říkala, kéž by to byla alespoň holčička, protože všechno je lepší než být bez dětí.⁶

K tomuto zjišťování Rusům dříve pomáhalo mnoho různých znamení a pověr. Některé z nich se podobají těm našim českým, jako například matčín vzhled. Jestli se matčín vzhled jaksi zhoršil, bude to nejpravděpodobněji holčička. Říká se totiž, že holčička bere matce krásu. Dalším znamením může být matčino chování. Jestli je během těhotenství taková ostýchavá, bude to opět holčička. Když matka sedí a natahuje pravou nohu, bude to chlapeček. Další způsob, jak zjistit pohlaví je podle tvaru těhotenského břicha. Pokud je kulaté a široké, bude to holčička a pokud je vysoké a úzké, bude to chlapeček.

⁶ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s. 16, ISBN 5-288-02197-X

Sama těhotná se snažila ovlivnit pohlaví dítěte. Když chtěla chlapečka, půjčila si košili od ženy, která porodila jen samé kluky, nebo se přátelila s rodinami, které měli jen kluky.⁷

Ať už to byl kluk nebo holčička, rodičům a jejich okolí to v každém případě zpestřilo život a přineslo spoustu radosti do života. Aneb jak se říká v Čechách: „Ať se narodí cokoliv, hlavně že to bude zdravé“.

2.2 POROD (РОДЫ)

Příchod na svět s sebou nese jistá rizika. Ženy po celém světě z něho mají smíšené pocity. Každá matka se těší na své dítě, ale ne vždy jde všechno hladce. Pro rodičku je porod po fyzické stránce velice vysilující, ale následná radost z narozeného potomka je příjemnou kompenzací. Rusové oproti Čechům k tomu používají různé rituály a tradice.

Porodní asistentku zvali zpravidla, když porod začal, nebo dokonce po jeho skončení. Rusové, jako mnoho dalších národů, měli zvyk rodit v neobytných prostorách. Například v parních lázních, kůlnách nebo ve chlívě. Vše to bylo spojené se znázorněním o nečistotě rodičky. Na začátku porodu žena odcházela, nebo naopak všichni domácí byli vyhnáni z místnosti, zejména děti a děvečky. Toto pravidlo se týkalo i otce dítěte, které bylo široce rozšířené nejen u Rusů, a to proto, že podle dávných domněnek, bylo fyzické spojení mezi otcem a dítětem uznáváno až po porodu. A právě v té době se konaly obřady tzv. adopce (усыновления). Otec, vykázaný z domu, se musel začít věnovat svému řemeslu, aby narozené dítě v budoucnu pokračovalo v jeho díle.⁸

Porodní asistentka je velmi důležitá osoba. Je to zpravidla starší žena, která má své děti. V žádném případě to nesmí být mladá žena, dívka a už vůbec ne muž. Bývalo zvykem, že dítě přijímala vlastní babička, tchýně nebo matka rodičky.

⁷ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, с. 16, ISBN 5-288-02197-X

⁸ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, с. 17, ISBN 5-288-02197-X

V případě namáhavého porodu se rozvazovaly všechny uzle, odemykaly se zámky, otevírala se okna a dveře dokořán a rozepínalo se oblečení. Aby ulehčili a urychlili těžký porod, na práh domu sypali sůl. Ve zvláště těžkých případech někoho poslali k duchovnímu, požádat ho, aby v kostele otevřel královskou bránu (царские врата) a zapalovali oddávací svíčky.⁹

Pupeční šňůru (пуповина) přeřízli nebo přesekli podle pohlaví dítěte. Sekerou pokud to byl kluk, nebo na kolovrátku přeřízli, v případě, že to byla holčička. Dělalí to proto, aby bylo dítě zručné v řemesle. Kousek pupeční šňůry zavázali do uzlíku a ukryli ho na tajné místo. Rusové věřili, že když dají rozvázat uzel své dceři, stane se opravdovou přadlenou a jestli dají takový uzlík sníst bezdětné ženě, vyléčí se z neplodnosti.

Když se porod konal v parních lázních (баня), vyhřívají je a podlahu podestlali slámou. A to vše za doprovodu rituálních činností a slova. Porodní asistentka například brala tři kamínky (jeden u chalupy, druhý z ulice a třetí u parních lázní), hodila je do vody na mytí a zařikávala je. Touto vodou potom myla narozené dítě. Potom dítě zabalila do staré košile nebo do spodničky. Když to byl chlapeček, tak do otcovy košile a když to byla holčička, tak do matčiny spodničky. Rusové věřili, že když toto udělají, dítě bude šťastné a bude lépe růst.¹⁰

Když se porodní asistentka postarala o dítě, zavinula ho do plenek a uložila do kolébky, začala se starat o všechno kolem rodičky. Tři až čtyři dny zůstávala rodička v neobytných prostorách. Pod polštář jí dali nůž, trávu a tři k sobě slepené svíčky pro ochranu od nečisté síly. K rodičce mohla přicházet jen porodní asistentka.

Teprve poté, co celý porod skončil, oznamovali to příbuzným a sousedům tím, že u dveří chalupy nebo u parních lázní vyvěsili na tyči košili rodičky. Bylo to znamení pro sousedky, že se mohou přijít podívat na rodičku. Tento obřad se nazývá наведы (návštěvy). Přicházely jen vdané ženy,

⁹ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s. 17, ISBN 5-288-02197-X

¹⁰ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s. 18, ISBN 5-288-02197-X

které mají děti a samozřejmě s sebou přinášely pohoštění, jako jsou palačinky, pirohy a další různé lahůdky. Jídlo bylo určené pro rodičku „na zub“, kvůli apetitu. Děti si také mohly smlsnout na přineseném pohoštění, ale manžel měl přísný zákaz, dotknout se tohoto jídla.¹¹

Mohly bychom říci, že Rusové mají až přehnaný strach z neštěstí při porodu a o budoucnost narozeného dítěte. Jednoduše každý národ má své tradice a pověry.

2.3 KŘTINY (КРЕСТИНЫ)

Křtiny patří k obřadům, které symbolizují přijetí dítěte do rodiny, do obce a vůbec do společnosti celkově. Jsou také neodmyslitelně spojeny se jménem dítěte. Jakožto náboženský akt jsou křtiny, ve vyspělých zemích, spíše v úpadku.

Na rozdíl od jiných křesťanských církví, kde existuje konformace, která vytlačuje zastaralé formy iniciace, pravoslavná církev zná jen křest. Proto Rusové církevní křtiny spojují s očistnými obřady, s přijetím novorozeného do rodiny a do obce a s jeho pojmenováním.¹²

Jméno mělo velký význam jako znak příslušnosti k lidské společnosti, který ovlivňoval osud jeho nositele. Kdysi hlavní role ve výběru jména příslušela porodní asistentce a dále hlavní role přešla na kmotra (крестный отец/кум) a kmotru (крестная мать/кума).

Za starých časů se kmotrem a kmotrou stávali nejbližší příbuzní, například bratr nebo sestra rodičů novorozeného dítěte, kteří se tím stávali prostředníky mezi dítětem a obcí. Později se kmotrem a kmotrou mohli stát i vzdálenější příbuzní, nebo dokonce někdo z dobrých přátel a známých.

Kmotr koupil dítěti křížek, zaplatil za obřad, přinesl svůj chléb na křtiny a nosil vodu na křtitelnici. Kmotra darovala látku na košilku kmotřence a šátek nebo ručník na utření rukou kněze a také ručníky, na které vyťahovali dítě

¹¹ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, с. 19, ISBN 5-288-02197-X

¹² Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, с. 19, ISBN 5-288-02197-X

z křtitelnice. Kmotr a kmotra přijímali kmotřence po obřadu, donesli ho do domu, darovali peníze matce a dítěti „na zoubek“.¹³

Když kmotřenci vyrůstají, kmotrovi a kmotře přísluší učit je gramotnosti a modlitbám. Měli také právo zasahovat do vychovávání svých kmotřenců. A pokud se kmotřenec stal sirotkem, kmotr s kmotrou na sebe brali odpovědnosti rodičů. Ve všech nejdůležitějších událostech života, zaujímali kmotr s kmotrou místo hned vedle vlastních rodičů kmotřence. Děti vždycky vychovávali v duchu zvláštní úcty ke kmotrovi a kmotře.

Kmotr a kmotra museli dodržovat početné zvyky, vždyť s jejich chováním na obřadu křtin byly spojovány různé pranostiky. Například když kmotr nese vodu na křtiny, nesmí používat váhy (na nošení věder), aby se dítě nestalo hrbatým. Kmotra mohla v kostele věštit osud dítěte. Dělal se to tak, že do vody křtitelnice házeli voskovou kuličku s vlásky dítěte a dívali se, co bude. Jestli bude kulička plavat, dítě bude žít, ale jestli se potopí, dítě brzy zemře. Po křtinách kmotra chytne ručníky, na které vyndali dítě z křtitelnice a běží rychle k řece, aby je opláchla. Voda z křtitelnice se nesměla vylévat do řeky, nebo vedle ní, ani vedle studánky, nebo studny, aby se voda nestala nečistou a pramen nezmizel.¹⁴

Po křtinách dítě přinesli domů a na několik sekund ho položili na práh, odkud si ho vzal jeho otec. Poté s ním třikrát obešli kolem stolu, čímž novorozence symbolicky přijali pod rodnou střechu, jako dalšího člena této rodiny. Jestli předtím v této rodině děti umíraly, tak pokřtěného novorozence předávali otci oknem a přáli mu, aby oklamal nemoci a smrt.¹⁵

Křtiny částečně ovlivní budoucí vychovávání dítěte. Dítě si sice samotný akt v dospělosti nebude pamatovat, ale jeho důsledkem bude ovlivnění výchovy ze strany kmotra a kmotry.

¹³ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s. 20-21, ISBN 5-288-02197-X

¹⁴ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s. 21-22, ISBN 5-288-02197-X

¹⁵ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.22, ISBN 5-288-02197-X

2.4 KŘTÍCÍ OBĚD (КРЕСТИЛЬНЫЙ ОБЕД)

Křtící oběd patří k dalším obřadům, které jsou spojené s narozením dítěte. Následuje hned po křtinách a slouží jako přijetí novorozence do dané obce.

Tohoto oběda se účastní celá vesnice. Rodina pozve všechny na chléb se solí, či pojíst kaši. Pokud někdo z obyvatel vesnice nemohl přijít na jídlo, bylo mu v šátku trochu rituální kaše přineseno domů. Tato povinná účast byla svědectvím toho, že celá vesnice přijala nového člena a brala ho pod svoji ochranu.

Křtící oběd se může také nazývat babiččina kaše. Tento název pochází od hlavního rituálního jídla - kaše, která je připravovaná porodní asistentkou (babkou). Kaše se vaří z pšenice, nebo z pohanky a je vařena zprudka, tak, aby v ní stála lžice. Vaří se na medu a silně se osolí, či se do ní přidá další ostré koření.

Tento oběd se skládá ze dvou dějství: pohoštění pro shromážděné a rituál. Pohoštění z pravidla bývalo velmi vydatné a zahrnovalo několik druhů jídel. Když se všechno dojedlo, porodní asistentka servírovala na stůl piroh, postavila hliněný hrnec s kašou a na podnose přinesla vodu. A tímto začíná druhé dějství, kterým je rituál.¹⁶

Potom porodní asistentka vzala vodu a začala všechny obcházet, ale podle zvyku první pohárek vypila ona samotná. Po porodní asistenci pohárek přijímal otec novorozeného. A jako zákusek k vodce mu porodní asistentka dávala lžičku kaše. Po otci přišli na řadu kmotra a kmotr a po nich pili a jedli i ostatní. Při tom každý, kromě otce novorozeného, dával na podnos peníze pro porodní babku a na piroh zvlášť pro rodičku. Zbytky vody, kterou byli pohoštěni všichni hosté, kromě žen a dětí, vyšpláchli na strop. Bylo to proto, aby malinký rychle rostl. Hliněný hrnec od kaše většinou rozbíjeli. Po obědě

¹⁶ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.22, ISBN 5-288-02197-X

hosté děkovali majitelům, přáli jim vše nejlepší a novorozenému přáli zdraví a mnoho dlouhých let života. Poté se rozcházeli do svých domovů.¹⁷

2.5 OČISTNÉ OBŘADY

Tyto obřady patří spíše mezi zastaralé a mají hlavně historickou hodnotu. V dnešní době se dodržují spíše jenom na vesnicích.

Co možná nejdříve po křtinách se konaly očistné obřady. Jednalo se o obřad očištění vodou, a to samotné rodičky a porodní asistentky. Jedná se o jednu ze starodávných tradic mnoha národů. První dny po porodu zůstávala rodička v neobytných prostorách. Později, když uznali za vhodné, aby se rodička nacházela ve společné místnosti s rodinou, nesměla si s nimi sednout ke společnému stolu, nesměla míchat těsto a ani dojit krávu. Někde bylo považováno prvních devět dní po porodu za nejvíce nebezpečné. A proto se obřad očištění konal právě v devátý den, hned po křtinách. Během těchto prvních dnů se musel někdo starat o domácnost místo rodičky, a tak se snažili očistné obřady udělat co nejdříve. Někdy sedmý, nebo dokonce už třetí den, ale čtyřicátý den se obřad musel opakovat. Očistnými obřady musela projít i porodní asistentka. Teprve potom mohla pomáhat při porodu další ženě.

Při uskutečnění obřadu zapalovali svíčky před ikonami, pomodlily se a porodní asistentka s rodičkou si navzájem myly ruce vodou, do které dali chmel na lehkost a stříbro pro štěstí. Někdy do vody dávaly ještě vajíčko a oves.

Hned po očistném obřadu se konalo loučení s porodní asistentkou. Ta za svou péči dostala peníze z křtícího oběda a nějaké dárky od rodiny, jako například chléb, mýdlo, šátek nebo nějaké ručníky a také peníze.¹⁸

¹⁷ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.23, ISBN 5-288-02197-X

¹⁸ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.25, ISBN 5-288-02197-X

2.6 LIDOVÉ ZVYKLOSTI

Po odchodu porodní asistentky na sebe brala matka veškerou péči o dítě. Řídila se především lidovými zvyklostmi. Některé z nich nyní popíši.

Aby dítě dobře spalo, nesmí se houpat prázdná kolébka, jinak bude mít maličký nespavost a může umřít. Důležité je dbát na to, aby kolébka nezůstávala odkrytá, poněvadž do ní může vniknout něco nečistého a vyděsit dítě, nebo mu i ublížit. Je zapotřebí dávat si pozor, aby matka nezalehla dítě, pokud nespí v kolébce. Aby dítě mělo klidný spánek, dávalo se do kolébky vřetenem nebo hřebínek. Aby se neopozdilo s mluvením, nesmí se dívat do zrcadla. Aby začalo včas chodit, nesmí se okolo sedícího dítěte zametat podlaha. Aby nezemřelo brzy po porodu, nesmí se ukazovat cizím lidem a těm, kdo ho ještě neviděl (do šestinedělí). Matka musí být ohleduplná a dávat si pozor aby dítěti nenadávala a neproklínala ho. Nadáváním a proklínáním se děti stávají hloupými, nebo nerostou, nebo umírají nepřírozenou smrtí.

Šest neděl po porodu dítěte přišla kmotra a přinesla kmotřenci, jako dárek, pásek a někdy i košilku. Pásek mohl být jakýkoliv. Pletený, háčkovaný, šitý, nebo jednoduše kraječka, ale význam se mu přikládal velký, jako pásu kohokoli dospělého. Kmotra opásala malé dítě a od této doby se snažili pásek nesundávat kromě výjimečných důvodů. V některých oblastech se tento obřad konal teprve až rok po narození.¹⁹

Lidové zvyklosti týkající se narozeného dítěte jsou plné pověr a nemají vědecké opodstatnění. Vyplývají hlavně z náboženství.

2.7 PRVNÍ NAROZENINY

Oslava prvních narozenin má větší význam pro rodiče, než pro samotného oslavence. V jednom roce už se dítě začíná více začleňovat do společnosti. Začíná lozit nebo chodit a všítat si všech věcí okolo a s tím roste i riziko úrazů. V Rusku jsou s tím spojeny další tradice.

¹⁹ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.26, ISBN 5-288-02197-X

Rodinný cyklus obřadů končil oslavou prvních narozenin. Zvyk oslavovat narozeniny a jmeniny se v Rusku objevil mnohem později, k původním tradicím to nepatřilo. Ale *години* (to je zakončení prvního roku života) se slavili proto, že právě v tento den Rusové ze severu a Bělorusové poprvé stříhali dítěti vlasy. Do roka se to nesmělo dělat kvůli mnoha pranostikám. Kdyby se dítěti ostříhaly vlasy dříve, bylo by pro něho těžké naučit se mluvit a kdyby se do roka ostříhaly nehty, mohla by se u něho objevit náklonnost ke krádežím.

V obřadu ostříhání, kterému se také někdy říkalo *застрижки*, spočívají dozvuky starodávneho obřadu iniciace, který se v tomto případě ukázal silně posunutým v čase. Ostříhání se konalo v úzkém rodinném kruhu, někdy pozvali i sousedy, ale porodní asistentka, kmotr a kmotra nesměli každopádně chybět. Pokud to byl kluk, posadili ho do sedla nebo na sekyrku a pokud to byla holčička, posadili jí na vřeteno nebo na otýpku lnu. Porodní asistentka, otec, kmotr a kmotra, všichni popořadě stříhali vlasy. Po obřadu se pořádalo pohoštění. Dítě v tento den opět dostávalo dárky od kmotra a kmotry, většinou to byla nová košilka. Ostříhané vlasy schovávali nebo zahrabávali, aby se vyvarovali jejich poškození.

Tento obřad ostříhání je možné chápat jako obřad přidružený k základní soustavě rodinných obřadů.²⁰

²⁰ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.26, ISBN 5-288-02197-X

3 SVATBA (СВАДЬБА)

V každé zemi se svatba slaví jinak, ale něco mají vždy společné. V mnoha kulturách, zejména v asijském a arabském světě se říká, že čím hezčí svatba, tím lepší předpověď budoucího manželství. A proto se na svatbě nešetří, spíše naopak. Kromě toho svatba není jen záminkou k veselí, ale slouží také k tomu, aby rodina mohla předvést svoje možnosti a upevnit své postavení ve společnosti.

Ruská svatba má mnoho modelů, které se časem mění. Ruská svatba vždycky byla, je a myslím, že i bude velkou událostí. Patří k rodinným svátkům, ale v minulosti svatbu slavila třeba i celá vesnice. Je to velkolepý a bohatý obřad. Existuje mnoho obřadů a tradic, které Rusové na svatbách dodržují.

3.1 HISTORIE

Do křtění Rusi, svatební obřady jako takové nebyly. Mravy byly jednoduché, lidé věřili, že jsou dětmi přírody a vztahy mezi muži a ženami měly polygamní charakter. Mnohdy se člověk setkal s mnohoženstvím. Ale poté, co kněz Vladimír pokřtil Rus, křesťanství začalo vytlačovat pohanská božstva. Přestože nebylo jednoduché vymýtít dlouholetou kulturu národa, ve výsledku v 16. století vznikl svatební obřad jako souhrn pohanských a křesťanských náboženství.²¹

V 18. století se ve vyšší společnosti začaly nahrazovat ruské tradice tradicemi spíše evropskými. Před revolucí se obřady skládaly ze tří tradičních částí. Tyto části jsou předsvatební, svatební a posvatební a byly dodržovány všemi vrstvami společnosti. Do předsvatební části patřili například námluvy, loučení se svobodou a obřad omývání nevěsty a ženicha v ruských parních lázních neboli sauně. Druhá část patřila příjezdu ženicha do domu nevěsty a samotnému obřadu svatby a do poslední části patřily hlavně rituály první svatební noci.²²

²¹ <http://prazdnikshow.com>. <http://prazdnikshow.com> [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://prazdnikshow.com/russkaya-svadba.php>

²² Балашов, Д.М., Марченко, Ю.И., Калмыкова, Н.И.: *Русская свадьба. Свадебный обряд на Верхней и Средней Кокшеньге и на Уфтыге*. Москва. 1985.

3.2 TRADICE PŘED SVATBOU

Před svatbou mladí lidé museli dostat požehnání rodičů. Na Rusi mladí lidé své rodiče respektovali a brát se tajně se odvážili jen zřídkakdy, tím spíše, že to bylo považováno za protizákonné. Manželství bez požehnání rodičů bylo odsuzováno křesťanskou komunitou a příbuznými a bylo to považováno tak, že toto manželství neskončí dobře.²³

Další tradiční obřad před svatbou se nazývá сватовство.²⁴ Ženich jde se svými rodiči k rodičům nevěsty, kde je prosí o její ruku. Potom se všichni domlouvají na dnu uskutečnění svatby. Pro svatební den se tradičně volila doba nepostní.²⁵ Bylo to z toho důvodu, aby svatebčané mohli jíst všechna jídla bez omezení.

Před svatbou nevěsta organizuje девички a ženich мальчешник. Obojí je vlastně loučení se svobodou, které nevěsta slaví se svými kamarádkami a ženich zase naopak se svými kamarády.

3.3 DEN SVATBY

Velmi důležitými lidmi jsou také svědek a svědkyně. V den svatby ženich společně se svým svědkem přijedou k domu nevěsty, kde na ně čekají její kamarádky, které je nechtějí pustit do domu za nevěstou, dokud ženich nezaplatí nějaké výkupné. Tomuto obřadu se říká vykoupení nevěsty (выкуп невесты). Ženich zde musí dokázat nevěstiným příbuzným, že má právo vzít si ji za ženu. Musí například splnit nějaké úkoly, odpovědět na otázky, nebo jim dát peníze. Vše záleží na tom, o co si nevěstiny kamarádky řeknou.

V dnešní době je vykoupení nevěsty spíše jen veselá a žertovná událost, kde peníze už nehrají hlavní roli, ale mají spíše roli symbolickou, i když to tak vždycky nemusí být. V dnešní době jsou na prvním místě spíše zábavné soutěže a úkoly pro ženicha. Při plnění jedné zkoušky za druhou se ženich pomalu, ale jistě přibližuje k nevěstě. Vykoupení nevěsty končí tím, když se ženich

²³ <http://prazdnikshow.com>. <http://prazdnikshow.com> [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://prazdnikshow.com/russkaya-svadba.php>

²⁴ Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

²⁵ Pešek, Petr, *Ruská kuchyně v proměnách doby*, Červený Kostelec: Pavel Mervant, 2007, s. 51-52, ISBN 978-80-86818-55-9

dostane k nevěstě a dá jí do ruky svatební květinu (свадебный букет), kterou sám připravil.²⁶

Po obřadu vykoupení nevěsty se obvykle podává malé pohoštění, kde hosté nabádají nevěstu a ženicha před odjezdem na městský úřad, aby se milovali a vážili si jeden druhého po celou dobu jejich společného života. Poté se budoucí novomanželé a jejich hosté usazují do připravených a ozdobených automobilů a společně jedou ve svatebním průvodu na městský úřad, kde se bude konat slavnostní ceremonie uzavření sňatku.²⁷

Zde mladý pár vyplní několik formalit a poté se vydají za zvuku Mendelsonova svatebního pochodu do sálu, kde se bude konat slavnostní obřad. Poté si snoubenci řeknou svá „ano“ a vymění si prstýnky. A nyní už mladí novomanželé jdou ke stolu, kde svými podpisy stvrdí uzavření manželství. Tímto okamžikem se stávají mužem a ženou. Ihned poté dostávají oddací list (свидетельство о браке). Po tomto obřadu následuje opět malé pohoštění, kde svatební hosté gratulují novomanželům k jedné z hlavních událostí v jejich životě.²⁸

Při východu z městského úřadu svatební hosté hází na novomanžele rýži, okvětní plátky, nebo drobné peníze. Věří se, že tato tradice přináší bohatství a lásku do mladé rodiny. Potom všichni společně jedou do kostela, kterému se také říká svatební palác (дворец бракосочетания), kde svůj manželský svazek zpečetí nejen před lidmi, ale také před bohem. Tento církevní obřad se koná jen v případě, že byl zahrnut do programu svatebního dne. Pravoslavný obřad trvá přibližně 40 minut.²⁹

Po tomto obřadu jedou novomanželé (молодожены) společně se svými hosty na svatební projížďku (свадебная прогулка) po městě. Jedou na nejkrásnější místa ve svém městě nebo vesnici. Obvykle navštíví dvě až tři

²⁶ <http://www.superfamily.ru>. <http://www.superfamily.ru> [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.superfamily.ru/traditions/modern-wedding.html>

²⁷ <http://www.superfamily.ru>. <http://www.superfamily.ru> [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.superfamily.ru/traditions/modern-wedding.html>

²⁸ <http://www.superfamily.ru>. <http://www.superfamily.ru> [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.superfamily.ru/traditions/modern-wedding.html>

²⁹ <http://www.superfamily.ru>. <http://www.superfamily.ru> [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.superfamily.ru/traditions/modern-wedding.html>

místa. Vše záleží na tom, kolik mají času. Cestou se také zastaví u nějakého památníku, u kterého položí květiny. Tradice pokládání květin vznikla v dobách sovětského svazu.

Po svatební projížďce dříve jezdili novomanželé do domu ženichových rodičů, kde je přivítali chlebem, solí a ikonou. Tomuto obřadu se v Rusku říká хлеб-соль a probíhal tak, že novomanželé odkusovali kousky z bochníku chleba, aniž by se ho dotýkali rukama. Říkalo se, že kdo ukousne větší kousek, ten bude mít hlavní slovo v rodině. V současné době se tato tradice stále dodržuje, ale probíhá většinou v restauraci, kde se koná i svatební hostina.³⁰

3.4 SVATEBNÍ HOSTINA (СВАДЕБНЫЙ БАНКЕТ)

Dříve se svatební hostina konala většinou v domě ženichových rodičů, ale jak jsem již psala výše, v současné době se stále častěji svatební hostina přesouvá do restaurace. Během svatební hostiny novomanželé moc nejedli ani nepili. Směli jíst jen zdravé pokrmy a alkohol nesměli pít vůbec. Bylo to z toho důvodu, aby zplodili mnoho zdravých potomků.

Na hostině se nacházely dva svatební stoly. Prvním stolem byl Svatební stůl (Свадебный стол). U tohoto stolu seděli novomanželé, kde přijímali gratulace od hostů. Druhý stůl byl Vrchní stůl (Горный стол), na který se podávaly jednotlivé chody hostiny.³¹

Свадебный томода (svatební organizátor, řečník) řídí tuto oslavu, promlouvá, zpívá, připravuje různé hry a pronáší přípitek, po kterém se mladí manželé musí políbit a na to musí hosté zakřičet: „hořké“ (горько). Tím se myslí, že víno je hořké a novomanželé jim ho svým polibkem osladí.³²

Pro novomanžele se také na svatební hostině často sbírají peníze. Někdo z hostů řekne, že pojedou metrem a každý dá deset rublů, pak řekne někdo jiný, že pojedou ještě například autobusem a všichni dají dalších deset rublů.

³⁰ <http://www.superfamily.ru>. <http://www.superfamily.ru> [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.superfamily.ru/traditions/modern-wedding.html>

³¹ Pešek, Petr, *Ruská kuchyně v proměnách doby*, Červený Kostelec: Pavel Mervant, 2007, ISBN 978-80-86818-55-9

³² Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

Tyto peníze se sbírají na svatební cestu. Dárky dostávají před obědem, ale rozbalují si je až později, když jsou sami doma.

Svatba někdy pokračuje ještě druhý den jen s těmi nejbližšími a příbuznými. Na tento den si musí nevěsta sama ušít nějaké šaty. Na vesnici můžou tyto oslavy někdy trvat i několik dní, ale ve městech tyto oslavy končí většinou chvíli po poledni.

3.5 TRADICE A RITUÁLY

Většina svatebních tradic, jako je rozhazování rýže, nebo přelomení svatebního pirohu, se stává hlubokou minulostí. Například dávat nevěstě závoj (φата) patří k těm zastaralým zvykům. Římské nevěsty nosily závoj ještě před 2000 lety. Závoj se nosil především jako symbol skromnosti a tajemství a jedině manžel ho mohl sundat, ale až po svatebním obřadu. V některých východních zemích závoj umísťovali mezi muže a ženu na celý svatební obřad. Bylo to proto, aby se ubezpečili, že se neuvidí a nedotknou se jeden druhého až do uzavření manželství.³³

Svatby v Rusku většinou začínají navečer, asi okolo páté hodiny. Hosté jsou pozváni speciálními kartičkami – pozvánkami. Není to jako u nás v Čechách svatební oznámení. Nevěsta také někdy hází květinu, je na jejím rozhodnutí, zda tuto tradici dodrží. Večer potom novomanželé odjíždí někam do krásného hotelu, protože první noc není zvykem zůstat doma.

Tradice oblékat na svatbu bílé a v každém případě nové šaty, určené jen pro tuto příležitost, je poměrně mladá. Této tradici je teprve 150 let. Bílá barva tradičně symbolizuje mládí a nevinnost a nové, nepoužité šaty symbolizují vstup do nové rodiny. Tradici výměny snubních prstenů pravděpodobně vynalezli Egypťané. Kulatý tvar prstýnku má znamenat věčnost, nekončené štěstí a lásku mezi manželi.³⁴

³³ <http://www.toastmaster.ru>. <http://www.toastmaster.ru> [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.toastmaster.ru>

³⁴ <http://www.toastmaster.ru>. <http://www.toastmaster.ru> [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.toastmaster.ru>

Na vesnicích se dodržuje mnohem více svatebních tradic než ve městech. Tradičním ročním obdobím pro vesnickou svatbu jsou podzim a zima, jelikož v létě mají mnoho práce s hospodářstvím a obděláváním půdy.

Na rozdíl od většiny států Západní Evropy, bylo pro Rusy vždy charakteristické časně a téměř všeobecné manželství. V posledních letech se ale zvyšuje věk ženichů a nevěst, kteří vstupují do manželství. V sovětském období byl průměrný věk novomanželů 17-20 let a nyní je to 25-30 let. Současným nevěstám je 20-25 let a ženichům zpravidla o pět let více.³⁵

3.6 RODINA (СЕМЬЯ)

Koncem devatenáctého a začátkem dvacátého století byla převládajícím typem ruské rodiny hodně početná, mnohodětná sedlácká rodina, která se často skládala z představitelů několika pokolení a několika manželských párů. Ještě v roce 1920 bylo v průměrné vesnické rodině 5 až 6 lidí. Za uplynulé století se typ ruské rodiny od základu změnil. Na první místo vystoupala městská rodina, nejen v tom smyslu, že se rychle zvyšoval počet rodin žijících ve městech, ale také v tom, že se změnila velikost a složení rodin, charakter rodinných vztahů, rodinný cyklus atd.³⁶

Založení rodiny je obrovský krok dopředu, který s sebou nese nemalou odpovědnost. Celý svatební obřad Rusům umožní založit vlastní rodinu, aniž by jimi někdo opovrhoval.

³⁵ Stěpanova Ludmila, Vychodilová Zdeňka, *Zeměpisné a politické reálie současného Ruska*, 3. Vydání, 2005, s. 30-31, ISBN 80-244-1164-4

³⁶ Stěpanova Ludmila, Vychodilová Zdeňka, *Zeměpisné a politické reálie současného Ruska*, 3. Vydání, 2005, s. 30, ISBN 80-244-1164-4

4 RUSKÉ SVÁTKY (РУССКИЕ ПРАЗДНИКИ)

V této kapitole bych se chtěla věnovat nejoblíbenějším ruským svátkům, které se v současné době slaví. Mezi nejoblíbenější svátky patří jednoznačně oslava Nového roku, dále pak Vánoce, Maslenica a Velikonoce. Z náboženského hlediska mají největší význam Velikonoce. Každý tento svátek má nějakou svou historii a své tradice, které Rusové dodržují.

Nyní zde uvedu státní ruské svátky podle dat, kdy se v každém roce slaví, tedy podle ruského národního kalendáře. V tomto kalendáři nejsou zahrnuty Maslenica a Velikonoce, jelikož patří k pohyblivým svátkům.

1. 1. Новый год (Nový rok)

1. – 5. 1. новогодние каникулы (Novoroční prázdniny)

7. 1. Рождество Христово (Vánoce - narození Kristovo) – Pravoslavná církev nepřijala nový gregoriánský kalendář, zavedený v Rusku občanskými úřady v roce 1918, ale slaví svátky podle starého juliánského kalendáře, který se od toho současného liší o třináct dní. Večer 6. ledna se nazývá Сочельник (Štědrý večer), protože za starých časů v tento předvečer Vánoc Rusové jedli obřadní jídlo z naklíčené pšenice a medu, které se jmenuje «сочиво». V dnešní době se tradice Vánoc znovu obnovují.

23. 2. День защитника Отечества (Den ochránitele rodné země) – V tento den Rusové obvykle blahopřejí příslušníkům armády a vojenským veteránům.

8. 3. Международный женский день (Mezinárodní den žen) – I v současném Rusku se v tento den obvykle blahopřeje ženám a bezpodmínečně se jim dávají květiny a malé dárky.

1. 5. Праздник весны и труда (Svátek jara a práce) – Dříve se v tento den konaly demonstrace pracujících, nyní to bývají shromáždění různých skupin, ale především lidové slavnosti. Nejčastěji lidé jezdí za město, užívají si volného dne, pracují na zahradě a odpočívají.

9. 5. День Победы (Den vítězství) – V tento den se koná vojenská přehlídka na počest Vítězství ve Velké Vlastenecké válce v letech 1941-1945 a tradiční přivítání veteránů této války. K náhrobním deskám padlých vojáků kladou květiny. Večer bývá slavnostní ohňostroj.

12. 6. День России (Den Ruska) - Den přijetí deklarace o státní suverenitě Ruské Federace v roce 1991.

4. 11. День народного единства и годовщина освобождения Москвы от польских интервентов (Den národní jednoty a oslava výročí osvobození Moskvy od polských interventů v roce 1612) – Tento svátek byl zaveden až v roce 2005 namísto dříve oslavovaného 7. listopadu Dne souhlasu a smíření (zároveň s tím nahrazení oslav jubilea Říjnové revoluce v roce 1917)³⁷

4.1 NOVÝ ROK (НОВЫЙ ГОД)

Nový rok patří v Rusku k nejoblíbenějším svátkům. V domech a na ulicích se staví a zdobí se novoroční stromky. Pod stromky staví červeného Děda Mráze s bílou bradou a vedle něho dávají dárky. Zvyk zdobení stromečku se v Rusku objevil poměrně nedávno, za časů Petra I.

Dříve, na Rusi, nový rok začínal 1. března a ve 14. století, přesněji v roce 1348, se slavil 1. září. Toto je datum byzantského církevního kalendáře, který na Rus přišel společně s křesťanstvím. Naposledy se nový rok 1. září slavil v roce 1699. 20. prosince tohoto roku uveřejnili v Moskvě rozkaz Petra I. o oslavování Nového roku 1. ledna, kvůli lepší shodě s evropskými národy ve smlouvách a jednáních. Petr I. tento den také rozkázal, že se budou zdobit domy borovými, smrkovými a jalovcovými větvemi a na znamení veselí, že si lidé budou navzájem přát a že se bude na nádvořích střílet z pušek a budou se vypouštět rakety.³⁸

Na tento svátek Rusové staví stromeček, který zdobí. Dávají na něj jablka, perníky, další různé ovoce a z papíru vyrobené ozdoby. Tento zvyk se objevil teprve nedávno. Přivezla ho německá princezna, která přijala pravoslavnou víru a vdala se za cara Mikuláše I. a stala se císařovnou (императрица) Alexandrou Fjodorovnou.³⁹

³⁷ Stěpanova Ludmila, Vychodilová Zdeňka, *Zeměpisné a politické reálie současného Ruska*, 3. Vydání, 2005, s. 45-46, ISBN 80-244-1164-4

³⁸ Stěpanova Ludmila, Vychodilová Zdeňka, *Zeměpisné a politické reálie současného Ruska*, 3. Vydání, 2005, s. 47, ISBN 80-244-1164-4

³⁹ Stěpanova Ludmila, Vychodilová Zdeňka, *Zeměpisné a politické reálie současného Ruska*, 3. Vydání, 2005, s. 47, ISBN 80-244-1164-4

Hlavní postavou Nového roku je Děda Mráz (Дед Мороз) a jeho vnučka Sněhurka (Снегурочка). Děda Mráz je vysoký, statný, má bílé vousy, chodí v dlouhém červeném kabátě, bílých rukavicích a na nohách má válenky. Figurky těchto dvou postav staví pod stromeček. Děti Dědovi Mrázovi píšou dopisy a on jim nosí dárky ve velkém pytli. Děti věří, že jezdí v noci na saních, a proto ho nikdy nevidí. Před spaním postaví vedle postele válenky, nebo kozačky, do kterých jim Děda Mráz dárky vloží.

4.1.1 Oslava Nového roku

Nový rok je také rodinný svátek. Den před Novým rokem, tedy poslední den v roce, se všichni celý den připravují a k novoročnímu stolu si sedají až okolo desáté večer. Všichni si společně sednou ke stolu, kde je připraveno malé občerstvení, víno, koňak, vodka, ale ne šampaňské. Poté vyprovázejí starý rok – hlava rodiny (matka, otec) pronese přípitek o tom, co se v tomto roce přihodilo, co bylo dobré a co zlé a pak na tento odcházející rok vypijí skleničku.

O půlnoci vystupuje v televizi prezident s krátkou řečí, zdraví všechen lid a přeje jim do nového roku vše nejlepší. Po této řeči začíná orloj odbíjet dvanáct úderů. Obvyklé jsou záběry na Kreml na Rudém náměstí, padá sníh a mezi chrámy stojí prezident.⁴⁰ V tuto chvíli má mužská část obyvatel mnoho práce, musí všem nalít šampaňské, než orloj přestane odbíjet a pak řeknou «С новым годом, с новым счастьем» (S novým rokem, s novým štěstím). Potom si všichni přitukávají Sovětským šampaňským. Toto šampaňské bylo už v Sovětském Svazu, ale po revoluci se již značka Sovětské šampaňské nesmí vyvážet za hranice.⁴¹ Rusové si bez šampaňského neumí představit oslavu Nového roku a stejně tak je tomu i u nás v České republice.

4.1.2 Tradice a rituály Nového roku

Rusové se ještě v noci chodí procházet, potkávají známé a dávají si mezi sebou dárky. Obvykle jeden, ale hodnotný. Dárky dávají pod stromeček, nebo je můžou dávat přímo jeden druhému. Když jsou děti větší, rodiče k nim

⁴⁰ Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

⁴¹ Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

zvou Dědu Mráze se Sněhurkou, které hrají nějakí herci a ti se ptají dětí, jestli byly hodné, jak se učily a pak jim dají dárky.

Ve školách, školkách a v dalších zařízeních pro děti se také slaví. Vypadá to jako divadlo, kdy Děda Mráz nesl dětem dárky a zabloudil. Zachrání ho jeho vnučka Sněhurka s pomocí dětí. Všichni se sejdou v hale, povídají se pohádky, zpívají se písničky a čtou se básničky. Poté přijde Děda Mráz se Sněhurkou a děti od nich dostanou dárky (většinou nějaké bonbony).⁴²

V Rusku existuje podobné přísloví, jako je u nás v Čechách. U nás se říká „Jak na Nový rok, tak po celý rok“ a v Rusku je «*Как встретишь Новый год, так его проведешь*». A proto na Nový rok chce mít každý člověk bohatě vystrojený stůl, chce být šťastný a veselý, aby tak bylo po celý rok.

4.1.3 Tradiční pokrmy

V současném Rusku není žádné povinné novoroční jídlo, jako je u nás v Česku například čočková polévka, která má přinášet v nastávajícím roce bohatství do rodiny. Rusové obvykle připravují kachnu, krůtu nebo nějaké další drůbeží maso, ale mnohé rodiny připravují takové jídlo, které mají v rodině nejradši. Na stole se nachází také mnoho předkrmů, zákusků a občerstvení celkově. K těmto jídlům patří například různé saláty ať už zeleninové nebo ovocné, něco slaného, čemu se říká соленья (například slané hřiby, zelí, okurky, brambory a další), dále uzená ryba a maso, obložené chlebičky s kaviárem atd.⁴³

Nejznámější tradičním novoročním pokrmem je salát Оливье – olivie. Tento salát není populární jen v Rusku, ale také v zemích bývalého Sovětského svazu. Název tohoto jídla pochází z příjmení kuchaře, který tento recept vymyslel – Люсьена Оливье. V Evropě a v Americe toto jídlo nazývají Ruský salát. V dobách Sovětského svazu se recept neustále měnil kvůli tomu, že mnozí zaměňovali základní drahé suroviny za levnější a jednodušší.⁴⁴

⁴² Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

⁴³ Stěpanova Ludmila, Vychodilová Zdeňka, *Zeměpisné a politické reálie současného Ruska*, 3. Vydání, 2005, s. 48, ISBN 80-244-1164-4

⁴⁴ <http://povar.ru>. <http://povar.ru>. [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: http://povar.ru/recipes/salat_olive-752.html

Z tohoto důvodu v dnešní době existuje mnoho variant tohoto salátu. Základními ingrediencemi jsou: brambory, vejce, majonéza, hrášek, mrkev a nakládané okurky.

4.2 VÁNOCE (РОЖДЕСТВО)

Vánoce se v každé zemi slaví trochu jinak. Například v Americe chodí Santa Claus, u nás v České republice chodí Ježíšek a v Rusku chodí Děda Mráz se svou vnučkou Sněhurkou. Ti ale chodí na Nový rok. Odlišnosti ale nejsou pouze v tom, kdo nosí dárky, ale také v datumech, kdy se Vánoce slaví. V Americe Santa Claus roznáší dárky v noci z 24. prosince na 25. prosince, a tak děti rozbalují dárky 25. prosince ráno. V České republice Ježíšek přináší dárky 24. prosince večer po štědrovečerní večeři. Tato data se příliš neliší, jelikož je to spojeno spíše se zvyky a tradicemi té dané země, ale ruské Vánoce (rusky Рождество) se od ostatních liší více a to nejen datem oslav, ale i tradicemi.

4.2.1 Advent (Рождественский пост)

Předvánoční půst je poslední z dlouhodobých půstů v roce. Je dlouhý 40 dní. U pravoslavných křesťanů začíná 28. listopadu a končí 7. ledna. Tento půst existuje proto, aby se lidé před dnem narození Krista očistili pokáním, modlitbou a půstem, aby s čistým srdcem, duší a tělem pietně přivítali Božího Syna na tomto světě. Protože velká část obyvatel Ruska nežije aktivním bohoslužebným životem, a církevní svátky jsou v souvislosti s tím vykládány jinak, všechny dny tohoto půstu se urovnaly kromě střed a pátků. Maso a mléčné výrobky se nesmí jíst vůbec. Ve středu a v pátek se nesmí jíst ryba. Rostlinná potrava, včetně rostlinného oleje, se během půstu jíst může. Sobota, neděle a velké svátky jsou vyznačovány jako více různorodé a slavnostní dny, než postní pracovní dny, takže se může jíst a pít malé množství alkoholu.⁴⁵

⁴⁵ <http://www.koolinar.ru>. <http://www.koolinar.ru>. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.koolinar.ru/enciclopedia/comments/564>

4.2.2 Štědrý večer (Сочельник)

Tento den připadá na 6. ledna, tedy den před ruskými Vánocemi. Večer 6. ledna se nazývá Сочельник (Štědrý večer), protože za starých času v tento předvečer Vánoc Rusové jedli obřadní jídlo z naklíčené pšenice a medu, které se jmenuje «сочиво».

V tento den se lidé postili až do pozdního večera, kdy se na obloze objevila první hvězda, na památku Betlémské hvězdy (Вифлеемская звезда). A právě když se na nebi rozsvítila večerní záře, rodina se usadila ke stolu. Během jídla probíhaly zvláštní symbolické obřady. Před západem slunce se hospodář společně s ostatními pomodlil. Potom zapálil svíčku a přilepil ji k jednomu z chlebů, který ležel na stole a pak odešel na dvůr a přinesl otýpku slámy, nebo sena. Sláma a nevymlácený svazek byl dříve povinným atributem toho svátku a znamenal probuzení a oživení tvořivosti přírody. Dále také připomínal jesle, ve kterých po narození ležel Kristus.⁴⁶

Stůl byl pokrytý čistým bílým ubrusem, před ikony dávali nevymlácenou otýpku rýže (jako symbol nové úrody) a kaši kuťju (кутья). Před slavnostním stolováním vzal hospodář hliněný hrnec s kuťjou a třikrát s ní obešel chalupu. Potom vyhodil několik lžic této kaše z okna, nebo ze dveří, aby symbolicky pohostil duchy. Potom se rodina opět pomodlila a začalo stolování (трапеза).

Toto stolování se konalo v pietním tichu. Během stolování se věštilo, jaká bude budoucí úroda. Vytrhli z otýpky slámku a nutili děti zalézt pod stůl a pípat tam jako kuře, aby je potom dobře vodily. Jedli ve slavnostním a přísném mlčení postní pšeničnou, nebo ječmennou kaši s konopným nebo makovým mlékem, zředěným medem (šáchorem jedlým) a také celou pečenou rybu a hustý kompot.⁴⁷

⁴⁶ <http://russian-traditions.ru>. <http://russian-traditions.ru>. [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://russian-traditions.ru/category/uncategorized/>

⁴⁷ <http://russian-traditions.ru>. <http://russian-traditions.ru>. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://russian-traditions.ru/category/uncategorized/>

4.2.3 Narození Krista – 7. ledna (Рождество Христово)

Ruské Vánoce se slaví až po Novém roce, 7. ledna. Je to proto, že Rusko má pravoslavnou církev a tyto svátky se slaví podle starého Juliánského kalendáře. Na Ukrajině mají také pravoslavnou církev a Vánoce slaví také 7. ledna. Tento svátek slaví především silně věřící lidé a slaví se v rodinném kruhu.

Před Vánoci se v domě konal generální úklid, stavěl se a zdobil se stromeček, připravoval se vánoční stůl. Celý týden byl sváteční a dětem se samozřejmě dávaly dárky. V první den narození Krista museli křesťané na bohoslužbu, přerušit půst a teprve potom mohli začít oslavovat. Velmi laskavě a pohostinně křesťané přijímali koledníky. Nejmladšího z nich posadili na kožich, ustlaný v předním rohu kožešinou nahoru, aby kvočny seděly nerušeně na hnízdech a aby se vylíhlo co nejvíce kuřat. Ostatní koledníky obdarovali drobnými penězi, pirohy, moukou a preclíky.⁴⁸

4.2.4 Tradice a rituály Vánoc

Po Vánocích začíná týden Všech svatých (Святки), který zůstal ještě z pohanských časů.⁴⁹ Během tohoto týdne Rusové obchází domy, koledují a za to dostávají nějaké pohoštění. Musí se oblékat do různých kostýmů a masek, aby je ostatní nepoznali. Těmto lidem se říká Ряженые (převlečení). Ženy si často oblékají mužské oblečení a muži naopak ženské. Mezi tradiční převleky patří také například medvěd, vlk, statkářka, koza, cikánka atp.

V tomto období lidé často hádají - věští, dělají to většinou ženy, které se chtějí dozvědět, za koho se provdají. Existuje několik způsobů hádání. Dívka jde na dvůr, hodí za záda svou botu, a kterým směrem bota leží, odtamtud bude její ženich. Další způsob je, když žena, stojící opět na dvoře, pronese větu: „Řekni mi, řekni, odkud bude můj snoubenec?“. Potom čekají, z jakého směru zašteká pes. Na vesnici hádají se slepicemi. Vezmou živou slepici do domu, kde je na podlaze položené zlato, uhlí, sklenice s vodou,

⁴⁸ <http://russian-traditions.ru>. <http://russian-traditions.ru>. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://russian-traditions.ru/7-yanvary-a-rozhdestvo-xristovo/#more-92>

⁴⁹ Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

chléb a další věci. Je tma, takže slepice nevidí, co kde leží a tak kudy půjde, takový bude život. Další tradiční hádání je hádání se zrcadlem. Dívka sedí sama v temné místnosti, zapálí dvě svíčky, jednu položí doleva a druhou doprava od zrcadla a chce ukázat svého budoucího ženicha.

4.2.5 Tradiční pokrmy

Během Sočelniku se jedlo sočivo, kterému se v současné době říká kuťja nebo také kolivo (коливо). Je to kaše z naklíčené pšenice a medu a někdy se do ní přidávali ořechy a mák. Dále se podávala pečená ryba, nebo také hustý ovocný kompot (взвар).

Na Vánoce se připravovalo a jedlo drůbeží maso, jako je například kachna, husa, slepice nebo krůta. Tento zvyk má velmi starý původ. Drůbež byla považována za symbol života. Sníst drůbeží maso znamenalo prodloužit si život.

Rusové jedli mnoho, ale chutně. Na Rusi patřilo k povinnému vánočnímu pohoštění podsvinče naplněné kaší, nebo kančí hlava s křenem. V každém domě pekli hromady buchet, koláčů a různých pirožků pro hosty a koledníky.⁵⁰

4.3 MASLENICA (МАСЛЕНИЦА)

Maslenica je svátek loučení se se zimou, přivítání jara a probuzení přírody ze zimního spánku, tedy něco jako u nás masopust. Začíná po týdnu Všech svatých a pochází stejně jako on ještě z pohanských dob.

Maslenica se dostala do cyklu velikonočních obřadů, slaví se 8 neděl před Velikonocemi a přeměnila se ve zvláštní celotýdenní přípravy k největšímu přísnému Velikému půstu. Název Maslenica vznikl ze slova máslo (масло, жир). Tomuto svátku se také jinak říká Syrný týden (Сырная неделя). Odráží církevní zákaz masných potravin a ukazuje na hojnost různých mléčných jídel, jako je sýr, máslo, mléko, nebo tvaroh. Poslední možnost, kdy si věřící Rusové mohou dát k jídlu maso před tímto půstem bývá neděle před Maslenicí.⁵¹

⁵⁰ <http://russian-traditions.ru>. <http://russian-traditions.ru>. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://russian-traditions.ru/7-yanvary-a-rozhdestvo-xristovo/#more-92>

⁵¹ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.195, ISBN 5-288-02197-X

4.3.1 Historie

Svátek se uchoval i po přijetí křesťanství v 10. století, ale název Maslenica vznikl teprve v 19. století. Po dobu 85 let, byl tento svátek zakázán a vláda ho stanovila ruským oficiálním svátkem v roce 2002. Od této doby se slaví jako dříve.⁵²

Už v 19. a na začátku 20. století se Maslenica stala oblíbeným svátkem, veselým a lehkomyšlným, tak že i sám název se stal synonymem nezadržitelné prostopášnosti a sladkého života. Ale i v dnešní době se nahlíží na jeho dávné rituální základy. Kdysi mezi nejvyššími slovanskými pohanskými bohy zaujímal zvláštní místo bůh Велес, neboli Волос. Byl to bůh plodnosti a bohatství. A Maslenica, podle všeho, byla věnována jemu, protože časově připadá právě na dávné Велесовы дни.

4.3.2 Tradice a rituály

Každý den v tomto týdnu Maslenice má své jméno a dodržují se zvláštní rituály. Pondělí se nazývalo „Встреча“. V tento den začínali oslavovat a vyvolávat Maslenicy.

Úterý – „Заигры“ nebo také „Заигрыши“. Během tohoto dne lidé sjížděli na saních ze zasněžených kopců. Shromažďovali celé saňové vlaky, projížděli ulicemi a vyzývali všechny k veselí. Zajezdit si musel snad každý, ale nejčastěji jezdili novomanželé. Mnoho zvyků a obřadů Maslenice je spojeno právě s novomanžely.

Středa – „Лакомка“. Maslenica je svátek jídla, všude se pije pivo a medovina, každý den se pečou palačinky (блины), které si dávají s různými ochucovadly jako je například vařený med, lososová pasta, marmeláda, nebo kaviár. Dále se dělají lívance (оладьи), perníky (пряники), pirohy, vaří rybí polévku (уха) a připravují míchaná vejčička (яичница) a další.

Čtvrtek – „Разгуляй-четверток“. V tento den nabírají oslavy plnou sílu. Pořádali se pěstní boje (кулачные бои). Je to dávný zvyk, který se stal

⁵² www.cestovatel.cz. *Www.cestovatel.cz*. [online]. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z <http://www.cestovatel.cz/clanky/maslenica-moskevsky-masopust/>

oblíbenou zábavou a všeobecným povyražením. Tyto boje byly také povinnou součástí pohanské trizny a také byly demonstrací živé síly před tváří smrti. To podtrhuje vnitřní orientaci obřadů Maslenice na rozpor mezi životem a smrtí.

Pátek – „Тещины вечерки“. Tento den je spojený s dávným posvatebním zvykem, kdy novomanželé chodili k tchýni na palačinky. Této návštěvě se říká «*Идти к теще на блины*».

Sobota – „Золовкины посиделки“. V tento den k sobě nevěsty zvaly své švagrové, ale i ostatní příbuzní navštěvovali mladé hospodyně.

Neděle – „Прощальный день“ nebo také „Прощеное воскресенье“. Neděle je posledním dnem Maslenicy, a tak se s oslavami Rusové v tento den loučí, jako se symbolem zimy, chladna a smrti. Ze slámy utvořili strašáka, kterého nastrojili a za stálého zpívání vynesli na ulici. Večer strašáka spálili na rituálním pazdeří, nebo ji na saních hodili do řeky, nebo ji roztrhali a rozeseli po poli, aby byla dobrá příští úroda.⁵³

Tradiční Maslenica se drží i v dnešní době. Na vesnicích dodržují tradiční obřady a rituály a ve městech probíhají různé festivaly a folklorní představení.

4.4 VELIKONOCE (ПАСХА)

Velikonoce patří mezi jarní svátky, před kterým křesťané drží dlouhý a přísný půst, který trvá 40 dní. Během tohoto půstu je zakázáno jíst kromě masa dokonce i rybu.

Poslední neděle před Velikonocemi se nazývá Květná neděle (Вербное воскресенье).⁵⁴ Lidé řežou větvičky vrby, jdou s nimi do kostela, kde je pokropí svčcenou vodou a potom je vezmou domů a dají je za ikonu. Rusové věří, že vrba chrání dům před ohněm, nemocí a že nosí štěstí.

Po této neděli začíná týden utrpení (Страстная неделя), je to období příprav na Velikonoce.⁵⁵ Lidé uklízí svá obydlí a na každý den mají speciální

⁵³ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.196-204, ISBN 5-288-02197-X

⁵⁴ Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

⁵⁵ Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

rituály. Například ve čtvrtek musí vstávat velmi brzy a musí se jít umýt do jezera, nebo do potoka, protože to přináší krásu a zdraví. Během tohoto týdne také zdobí vajíčka a pečou mazance (куличи), které se od těch českých liší.

4.4.1 Velikonoční bohoslužba (Пасхальное богослужение)

Velikonoce se u nás slaví v pondělí, ale v Rusku se slaví už v neděli. Je to velice oblíbený den, je takový duchovní. V noci ze soboty na neděli o půlnoci probíhá v kostelech velikonoční mše. Duchovenstvo si pro tuto příležitost oblékne slavnostní oblečení. Před úderem půlnoci zazní slavnostní vyzvánění zvonů, které ohlašují příchod velké minuty vzkříšení Krista. Přesně ve dvanáct hodin místního času, při zavřených „carských vratech“ (царские врата), duchovenstvo tiše zpívá verše.⁵⁶

Poté se stáhne opona a duchovenstvo začne opět zpívat stejné verše, ale hlasitěji. Otvírají se carská vrata a duchovenstvo zpívá tyto verše po třetí a ještě vyšším hlasem, ale jen do půlky a zpěváci, kteří stojí uprostřed kostela zpívají polovinu druhou. Duchovenstvo vychází z oltáře a jdou společně s lidmi, jako nositelé, kteří přišli ke hrobu, obcházejí kolem kostela v procesí a u toho zpívají pořád stejné verše. Průvod kolem chrámu se koná za nepřetržitého vyzvánění zvonů.⁵⁷

Když se průvod zastaví u západních dveří kostela, zvony přestanou znít. Poté se zpívá, čtou se básně a jde se dovnitř, kde se bude zpívat kánon. Velikonoční kánon je jedním z nejznámějších výtvorů církevního písemnictví. Tento hluboce smysluplný a krásný kánon uvádí věřící do ducha a smyslu vzkříšení Krista a nutí všestranně přežít a pochopit tuto událost.⁵⁸

Dříve duchovní obcházel věřící a s každým si popřál, ale v dnešní době pronese přání pro všechny najednou, jelikož je v kostelech mnoho lidí.

⁵⁶ <http://www.paskha.ru>. <http://www.paskha.ru>. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.paskha.ru/whatisit/divine.html>

⁵⁷ <http://www.paskha.ru>. <http://www.paskha.ru>. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.paskha.ru/whatisit/divine.html>

⁵⁸ <http://www.paskha.ru>. <http://www.paskha.ru>. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.paskha.ru/whatisit/divine.html>

Carská vrata kostela zůstávají otevřená po celou velikonoční neděli na znamení toho, že Ježíš Kristus otevřel všem lidem dveře nebeského království.⁵⁹

Na podlahu kostela lidé pokládají mazance a vajíčka a světí se jídlo, které budou jíst jako první po dlouhém půstu. Silně věřící Rusové dodržují tuto tradici spojenou se svěcením jídla i mimo svou rodnou zemi, jelikož je to pro ně velice důležité.

4.4.2 Tradice a rituály

Když přijdou domů, vzbudí zbytek rodiny a začíná tzv. Разговление – všichni začnou jíst tradiční velikonoční pokrmy. Každý musí sníst jedno vejce, kousek mazance a kousek paschi. Potom se chodí na návštěvu, kde si vyměňují zdobená vajíčka. Vajíčka si vyměňují i nevěřící.

Rusové s vajíčky také hrají různé hry, například je posílají dolů z kopce a říká se tomu кочели (houpačky).⁶⁰ Na Rusi bylo oblíbenou hrou bruslení vajíček (катание яиц). Vytvořili dřevěné nebo kartonové „kluziště“ a kolem něho uvolnili rovnou plochu, na kterou položili zdobená vajíčka, hračky a jednoduché suvenýry. Děti přicházely postupně ke kluzišti a kutálely každý svoje vajíčko. Výhrou se stal ten předmět, kterého se vajíčko dotknulo.

Děti také rády hledaly vajíčka v bytě nebo na zahradě. Někdo starší nejdříve schoval kartonová, papírová nebo plastová vajíčka s překvapením. Chcete-li tedy získat překvapení, musíte najít vajíčko. Pokud bylo dětí mnoho, rozdělily se na skupiny a každá skupina se snažila nasbírat co nejvíce vajíček, aby vyhrála.

Další hrou bylo „přitukávání si“ vajíčkami. Smyslem hry bylo udeřit tupým, nebo ostrým koncem vajíčka vařeného na tvrdo vajíčko soupeře. Vyhrál ten, kterého vajíčko neprasklo.⁶¹

⁵⁹ <http://www.paskha.ru>. <http://www.paskha.ru>. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://www.paskha.ru/whatisit/divine.html>

⁶⁰ Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

⁶¹ <http://www.paskha.ru>. <http://www.paskha.ru>. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://paskha.ru/celebrating/games.html>

Během Velikonoc si lidé mezi sebou říkají: «Христос воскрес» a druhý mu musí odpovědět: «Воистину воскрес».⁶²

V tento den je v Rusku zvykem chodit na hřbitov ke hrobům zesnulých blízkých a příbuzných.⁶³

4.4.3 Tradiční pokrmy

Mezi tradiční pokrmy patří například mazance (куличи), které se od těch českých liší. Vypadají jako kopule, nahoře jsou ozdobené a uprostřed stojí svíčka. Každý člen rodiny musí mít svůj vlastní mazanec.

Další jídlo se nazývá Пасха. Je z tvarohu, který se smíchá s cukrem, sladkou smetanou a rozinkami. Hmotu potom dávají do speciální formy, kterou něčím zatíží, jelikož z toho musí odtékat voda.

Nejen u nás v České republice, ale i v Rusku jsou tradiční zdobená vajíčka (крашеные яйца). Existuje mnoho legend o vzniku malovaných vajíček. Jedna například říká, že zdobení vajíček začalo za doby římského imperátora Tiberia. Jednoho dne k němu přišla Marie Magdalena, aby mu oznámila o zázračném Kristově vzkříšení. Jako dárek mu přinesla obyčejné vajíčko, jelikož to byla chudá žena. Tiberius jí neuvěřil. Na znamení pravdivosti jejích slov se vajíčko před očima Tiberiuse zbarvilo do červena, což dokazovalo skutečnou sílu Boha a křesťanské víry. Podle této legendy červená barva symbolizuje krev prolitou Ježíšem na kříži.⁶⁴

Oslavami Velikonoc zakončují kapitolu ruských svátků, a tím se dostáváme k poslední kapitole.

⁶² Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

⁶³ Fozikoš Andrej, Tatjana Reiterová, *REÁLIE ruský mluvících zemí, Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*, nakladatelství Fraus, 1998, 1. vydání, s. 59, ISBN 80-85784-76-9

⁶⁴ <http://crafts-school.com>. <http://crafts-school.com>. [online]. [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://crafts-school.com/pasha.html>

5 SMRT (СМЕРТЬ)

Ať už chceme, nebo nechceme, smrt k životu neodmyslitelně patří a způsob, jakým zemřeme, si nevybíráme. Úmrtí blízkého člověka je nejhorší pro všechny pozůstalé.

Už odedávna měli rozhodující hlas staří lidé. Oni byli strážci tradičních znalostí a s nimi spojených zvyklostí, měli velkou autoritu a ztělesňovali moudrost a zákon obce. Starým lidem, dědům a otcům patřilo zvláštní místo v patriarchální vesnické hierarchii. Nejstarší v rodině byl také hlavním hospodářem (большак). Odpovídal za každého v rodině a jeho slovo bylo zákonem. Říkalo se, že staří lidé mají bližší cestu k pravdě a že znají různé moudrosti.⁶⁵

5.1 TRADICE PŘED SMRTÍ

Podle dávných představ je smrt něco jako narození, nebo svatba. Prostě osud - „čas Boží vůle“. A proto stejně jako narození dítěte a svatba potřebuje smrt včasnou přípravu, tím spíše proto, že nikdo nezná čas své smrti. Je strašné, pokud přijde čas a člověk není připraven. Chraň Bůh umřít náhlou smrtí, bez pokání, daleko od rodiny a bez možnosti říct poslední vůli. Ještě horší bylo zemřít nepřirozenou smrtí rukou cizího člověka nebo sebevraždou.⁶⁶

Rusové se báli i toho, že se smrti nedočkají. Existovalo přísloví: „Pokud rozzlobíš Boha, on ti smrt nedá“. Podle široce rozšířeného přesvědčení je smrt hříšníka strašná a těžká. Na rozdíl důstojně žijící člověk umírá lehce a klidně. Každý dobrý křesťan nemůže zemřít bez odpuštění hříchů. V některých vesnicích, zatímco očekávali, u umírajícího, pantátu, pokládali nůž na stůl kvůli zastrašení smrti. Pantáta nejen že uděloval poslední pomazání, ale také svědčil a zapisoval duchovní závěť. Mnoho starých lidí, kteří měli ještě

⁶⁵ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.251-254, ISBN 5-288-02197-X

⁶⁶ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.273, ISBN 5-288-02197-X

sílu, se předem a beze zmatku sami chystali na smrt. Dělali rakev (рѳоб), šili smrtelné oblečení a odkládali úspory na rakev.⁶⁷

5.2 ZNAMENÍ SMRTI (ПРИМЕТЫ СМЕРТИ)

Už od dávných dob se u Rusů utvořila celá soustava znamení, které předpovídali brzkou smrt. Předpovídali ji například určité zvuky: psi vítí v noci na dvoře, neodůvodněné lomození v domě, pláč a vzdechy domovního skřítky (домовой). Smutnými zvěstovateli bývali často ptáci: nebožtíkovi na střeše krákal krkavec, kohouti pozdě kokrhali, na zahradě kukala kukačka (кукушка). Znamení smrti byla také vlaštovka (ласточка), která zaletěla do okna. Pokud zahrada pozdě rozkvetla, pokud myši rozhryzaly oblečení nebo spadla ikona – můžeme očekávat, že někdo zemře.⁶⁸

5.3 TRADICE PŘED POHŘBEM

V současné době existuje mnoho místních pohřebních obřadů, které se od sebe liší. Proto je nejlepší zkoumat pohřební rituál podle nejvíce typických událostí.

Když se objevily první příznaky blízké smrti, vedle postele umírajícího postavili nádobu s vodou, aby se duše mohla omýt. Tato voda musí stát na parapetu ještě 40 dní po smrti.

V moment smrti bylo zvykem otevírat pec a okno, nebo větrací okénko, aby se ulehčil duši odchod. Za stejným účelem se z okna vyvěšovaly ručníky. Považovalo se, že tímto ručníkem se duše utře, nebo utře slzy a dokonce si na něm odpočine. Kromě toho, právě po vyvěšeném ručníku duše vchází a vychází z domu. Hned po smrti šly do domu ženy, aby omyly a ustrojily nebožtíka (покойник/покойный).

Omytého a oblečeného nebožtíka položili nejdříve bez rakve a později v rakvi na lavici, nohama ke dveřím. Zvyk, pokládat mrtvého (умерший) na stůl,

⁶⁷ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.274-275, ISBN 5-288-02197-X

⁶⁸ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.276, ISBN 5-288-02197-X

se objevil teprve nedávno. Muže pokládali napravo od vchodových dveří a ženy naopak nalevo.⁶⁹

5.4 OBLEČENÍ NEBOŽTÍKA

Dřívějším oblečením bylo pohřební roucho (саван) – dlouhý závoj, který připomínal pytel. Později bylo roucho vyměněno za košili, která se tradičně dělala z jednoho kusu plátna. Na nohy se šili tzv. калиги – boty z látky, nebo tlustých nití a připomínaly punčochy. Nakonec košile a boty ustoupily obyčejnému oblečení. Nicméně požadavek, aby pohřební oblečení bylo nové a nenošené, se zachovalo dodnes. Mnozí lidé si šili toto oblečení sami.

Pohřební oblečení se šilo zvláštním způsobem: v každém případě směrem od sebe (jehlou dopředu), někdy dokonce levou rukou, aby člověk, který šije, nenásledoval mrtvého. Dále nedělali uzle na nitě, obávající se, že nebožtík přijde za někým z rodiny.⁷⁰

5.5 ПОХРЕБ (ПОХОРОНЫ)

Na rozdíl od České republiky zůstává rakev otevřená po celou dobu obřadu. Výjimky však můžeme najít na obou stranách.

Pohřeb se obvykle konal třetí den po smrti nebožtíka. V den pohřbu končily přípravy mrtvého na cestu. V Rusku považovali, že mrtvý musí mít v novém životě ve světě mrtvých vše potřebné, jako je jídlo, oblečení a oblíbené věci.

Ráno v den pohřbu přicházeli k domu zemřelého příbuzní a známí. Z domu vynášeli rakev povinně na ručnicích. Podle tradice muži nosili muže a ženy zase ženy. Nebylo možné, aby nebožtíka vynášel někdo z rodiny,

⁶⁹ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.277-278, ISBN 5-288-02197-X

⁷⁰ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.278, ISBN 5-288-02197-X

aby si nikdo nemyslel, že jsou rádi za jeho smrt. Rakví třikrát udeřili o práh, aby se zemřelý rozloučil s domem a už se nikdy nevrátil.⁷¹

Po vynesení nebožtíka z domu se myla podlaha a zametala se ulice, přičemž ji metli směrem k domu, aby se jeho obyvatelé neodebrali vzápětí za zemřelým. Za pohřebním průvodem se rozhazovala ryže a ječmen, aby nikdo další neumřel. Zrní rozhazovali i na dvoře a vrata převazovali pásem nebo ručníkem, aby domácí dobytek nenásledoval hospodáře.

Pohřební průvod (похоронная процессия) jel pomalu, zastavoval na křižovatkách a u kostela, kam zemřelého vnesli na pohřební službu (отпевание). Nad hrobem nebožtíka se s ním všichni loučili. Říkalo se, že mrtvý vše slyší a vidí do té doby, dokud ho nespustí do hrobu, a proto oplakávání neutichá ani na minutu.

Když se všichni rozloučí, tak tělo přikryjí a posypou zeminou. Poté rakev zavřou a zatlučou. Ještě před tím, než spustí nebožtíka do hrobu, hodí dolů měďák – platba za místo.

Rakev dolů spouštěli obvykle ti, co ji nesli na ručnicích. Za velký hřích bylo považováno, jestli rodiče spouštěli děti, nebo děti rodiče. Poté házeli hrst země na rakev, aby se nebožtíka nebáli a poté ho začali zakopávat. Věřili, že po třetí lopatě zeminy nastává pro zemřelého věčný klid. Jakmile zahazují hlínou, dál už nepláčou, aby neutopili zemřelého v slzách. Na nový hrob sypali ječmen, pokládali věnce a květiny a navrch přikrývali ručníkem, na který položili palačinky, kaši a chléb.⁷²

5.6 VZPOMÍNÁNÍ (ПОМНИКИ)

Na tento obřad zvali všechny, kdo se účastnil pohřbu. Když se vrátili domů z pohřbu, otevřeli dvířka a koukali do pece, nebo se umývali vodou, do které dali hrstku hlíny z hrobu. Tato tradice umývání se dodržuje i v dnešní době.

⁷¹ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.280-282, ISBN 5-288-02197-X

⁷² Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.282-284, ISBN 5-288-02197-X

Na obřad vzpomínání se obvykle připravovalo mnoho různých jídel. Tam, kde se zvyk zachoval, podávali pokrmy v přesném pořadí. V různých oblastech Ruska se na stole objevovala různá jídla, ale na každém stole se vždy museli objevit palačinky (блины), kaše (коливо) a otrubový kysaný kvas (кисель). Jako první se podávali palačinky. Otrubový kysaný kvas se obvykle podával na konci oběda a poté hosté odcházeli domů. V některých oblastech byl obřad chápán jako obřad pohoštění duší zemřelých.

Rusové takto celý den na nebožtíka vzpomínají nejen třetí den, ale také devátý a čtyřicátý den po jeho smrti a také v den výročí. Byly časy, kdy se obřad vzpomínání konal také sedmý a dvacátý den a někdy i o půl roce. Trojnásobné vzpomínání se za dávných časů vysvětlovalo tím, co probíhalo s lidským tělem. Třetí den se změnil vzhled, devátý den se tělo rozpadalo a čtyřicátý den zetlívalo srdce.⁷³

Na jihozápadě Ruska je i v dnešní době zvykem péct čtyřicátý den rituální pečivo – schodiště (лесенки). Je to vysvětlování tím, že po tomto schodišti duše vystoupá na nebesa. Čtyřicátý den se konal velký vzpomínkový oběd také proto, že se duše zemřelého, jak se všude říká, přichází rozloučit s blízkými a opouští tento svět.

V tento den obvykle na hrobu postavili kříž. Na hřbitov se vydala celá rodina, která se předem pomodlila. Na hrobu jedli, pili a vzpomínali na nebožtíka. Na výročí nebylo hřích si i zanaříkat. Nebožtíku říkali všechny novinky - kdo se jak má a co se stalo ode dne jeho smrti.

Na Rusi existovaly i všeobecné vzpomínkové dny, kterým se říkalo rodičovské (родительские). Prvním z nich byla „Радуница“ – úterý v druhém týdnu po Velikonocích, druhým byla sobota před Trojicí – „Троица“ a poslední „Дмитриевская суббота“ – ta, která vycházela mezi prvním a osmým listopadem.⁷⁴

⁷³ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.284-285, ISBN 5-288-02197-X

⁷⁴ Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s.285, ISBN 5-288-02197-X

ZÁVĚR

Hlavním tématem této bakalářské práce jsou ruské svátky a tradice v současné době. Cílem práce bylo vytvořit ucelený popis nejznámějších ruských svátků a tradic v chronologické posloupnosti. Tedy od narození dítěte přes svatbu až po úmrtí. Součástí práce byl také popis nejznámějších a nejoblíbenějších ruských svátků, které se opakují každý rok, jelikož s těmito svátky je spojené velké množství tradic a rituálů. Na všechny svátky a tradice, popsané v této práci, má velký vliv převládající ruské pravoslavné náboženství.

Bakalářskou práci jsem se rozhodla rozčlenit do pěti kapitol. První kapitola se zabývá pojmem tradice. Pojednává o tom, co si člověk pod tímto pojmem představí a udává jeho přesnou definici. V podkapitole se poté věnujeme ruským tradicím, které jsou neodmyslitelně spjaty s náboženstvím a jsou hojně oslavovány.

Druhá kapitola pojednává o narození dítěte a tradicích, které jsou s tím spojené. Jsou zde popsána různá znamení, která pomáhala při zjištění pohlaví, dále tradice, které dodržovali během porodu a křtin. Je zde popsán význam kmotra a kmotry při výchově dítěte. Kapitola také popisuje, jaké obřady a rituály se konaly po narození dítěte až do obřadu ostříhání při jeho prvních narozeninách.

Ve třetí kapitole se věnujeme tématu svatby. Nejprve zde krátce popisujeme historii svatebních obřadů, pokračujeme tradičními obřady a rituály před svatbou, dále je popsán tradiční svatební den, svatební hostina a několik dalších zvyklostí a obyčejů, které jsou se svatebním obřadem, a se svatbou celkově, spojeny.

Čtvrtá kapitola je nejobsáhlejší ze všech a zabývá se nejznámějšími a nejoblíbenějšími ruskými svátky. Na začátku kapitoly se nachází seznam svátků podle národního kalendáře a poté je kapitola rozdělena na čtyři velké podkapitoly, které se věnují čtyřem nejoblíbenějším svátkům. Tyto podkapitoly na sebe chronologicky navazují, stejně jako celá bakalářská práce. První podkapitola popisuje oslavy Nového roku, v další se věnujeme oslavám Vánoc, poté je Maslenice a poslední podkapitolou jsou Velikonoce.

V každé podkapitole můžeme například najít popis tradic a rituálů, které jsou spojené s daným svátkem, nebo tradiční sváteční pokrmy.

Poslední část bakalářské práce se věnuje rituálům a obřadům, které jsou spojené se smrtí. Kapitola se věnuje přípravám na smrt, znamením smrti, přípravám na pohřeb, tradičnímu oblečení zemřelého, pohřbu a vzpomínkovým obřadům.

Součástí této práce jsou také přílohy, které tvoří slovník zajímavých pojmů, obsažených v této práci a bohatá obrázková příloha, která vyobrazuje historickou a současnou podobu ruských svátků a tradic. Toto téma je velice obsáhlé, a proto nebylo možné uvést všechny tradice a svátky, které se v Rusku slaví. Domnívám se ale, že po přečtení této bakalářské práce bude mít čtenář dostatečnou představu o oslavách a průběhu svátků a rodinných oslav.

РЕЗЮМЕ

Главной темой настоящей дипломной работы является описание русских традиций и описание самых главных праздников России. Каждое общество придает традициям разную важность, а именно русский народ традиции оценивает очень высоко. Россия имеет богатую историю и культуру и русские этим гордятся. Подтверждением этого факта является, например, вступительная церемония Олимпийских игр 2014 года в Сочи. Православная религия оказывает большое влияние на русские традиции. Когда какой-то праздник попадает на выходные дни, русские будут отдыхать ещё в понедельник.

Эта работа конкретно описывает ход человеческой жизни. Это значит, что в этой работе написанные самые значительные традиции и праздники, с которыми человек встретится с момента своего рождения до момента своей смерти. Настоящая работа состоит из пяти глав. Главным образом, работа стремится описать историю самых известных русских традиций, которые соблюдаются до сих пор.

В первой главе я сосредоточилась на описании традиций вообще. Традиция – это разные ритуалы или обряды, которые соблюдаются на данном месте, например, в городе, регионе или в государстве. Некоторые традиции соблюдаются уже веками, другие исчезли, но возникают также новые традиции. Традиция - это совокупность общественных, культурных и других закреплённых привычек, обычаев и правил. Это разные мнения и концепции, которые переносятся из поколения в поколение. Традиции в России неразрывно связаны с вероисповеданием. Главная религия в России – православная церковь.

Вторая глава излагает о рождении ребёнка и связанные с этим обряды, также включает в себя подглавы. Я начала работу рождением ребёнка, потому что этим начинается новая жизнь. В детях человек видел не только продолжение своего рода, но и продолжение жизни вообще. Рождение ребёнка сопровождается весь цикл обрядов. На Руси этот цикл состоял из трёх частей. Первая часть – обряды, сопровождавшие рождение ребёнка,

потом обряды, символизировавшие его принятие в семью и общину, а последние - очистительные обряды. Период, когда женщина ещё беременна, полон суеверий. Россияне, например, стремились узнать, кто родится. Но и сама беременная пыталась повлиять на пол будущего ребёнка. Следующий раздел этой главы описывает роды. У русских был обычай рожать в нежилых помещениях. Это было связано с представлением о нечистоте роженицы. Большую роль во время родов играла бабка повитуха. Бывало привычкой, что ребёнка принимала родная бабушка - сверковь или мать роженицы. Три, четыре дня оставалась роженица в нежилых помещениях. После родов в России отмечают обряды крестин. В старину крестными родителями могли быть самые близкие родственники, позже это могли быть и дальние родственники, или кто-то из хороших друзей или знакомых. После крестин происходил крестильный обед. Этот обед называли ещё бабина каша, потому что главным ритуальным блюдом была каша, которую готовила повитуха. На крестильном обеде была вся община. После этого происходили очистительные обряды. Они совершались на девятый день после родов, а на сороковой день они повторялись. Потом я описывала народные практики, которые соблюдала мать. И семейный обрядовый цикл заканчивался празднованием первого дня рождения. Русские в этот день впервые стригли волосы ребёнку.

Третья глава включает в себя описание истории и обрядов, соединённых со свадьбой. В каждой стране свадьба отмечается по-разному. Русская свадьба имеет много видов, которые временами меняются. Свадьба – великолепный и богатый обряд. До крещения Руси свадебные обряды не существовали, потому что отношения между женщинами и мужчинами имели полигамный характер. В XVI веке возник свадебный обряд как совокупность языческих и христианских религий. В XVII веке русские традиции начали заменяться европейскими. Перед свадьбой молодые люди должны получить благословение родителей. Традиционным обрядом перед свадьбой является также сватовство. При этом жених просит руки невесты. Перед свадьбой невеста устраивает девичник и жених мальчишник. В свадебный день происходит также обряд - выкуп невесты.

Жених должен выполнить какие-то задания, ответить на вопросы или заплатить деньги. В сегодняшнее время выкуп невесты уже только веселое событие. Потом все угощаются и едут в ЗАГС. Там происходит торжественная церемония бракосочетания. Сразу после обряда они получают свидетельство о браке. Потом все вместе отправляются в церковь, где молодые люди скрепляют свой брак не только перед людьми, но и перед Богом. Церковный брак не является обязательной частью свадьбы. Потом происходит свадебная прогулка по городу. После того происходит свадебный банкет. Раньше свадебный банкет устраивали в доме родителей жениха, но в сегодняшнее время это в большинстве случаев происходит в ресторане. Во время свадебного банкета молодожены не ели много, а спиртные напитки им было запрещено пить, чтобы у них было много здоровых детей. Свадьбы в большинстве продолжаются и на второй день, а в деревнях даже несколько дней. Потом я описывала традиции и ритуалы, которые соблюдаются во время свадьбы. Например, что традиция надевать на свадьбу белое и новое платье существует только 150 лет.

Самой большой главой этой работы являются русские праздники. В самом начале я немного описывала все государственные праздники, которые происходят каждый год. Потом я описывала самые большие и известные праздники, такие как Новый год, Рождество, Масленица и Пасха.

Новый год принадлежит к самым любимым праздникам России. Раньше на Руси новый год начинался 1 марта, в 14 веке его праздновали 1 сентября. В последний раз это было в 1699 году. После этого Петр I приказал перенести празднование Нового года на 1 января. Во время этого праздника русские ставят новогоднюю ёлку и украшают её. Главным героем является Дед Мороз и его внучка Снегурочка. Они носят детям подарки. Новый год относится также к семейным праздникам. Накануне Нового года семья садится за стол, на котором находится закуска, вино, коньяк и водка. Шампанского там нет. В полночь по телевизору выступает президент. После его речи куранты пробьют двенадцать ударов и потом мужчины наливают шампанское. В России существует приговорка «Как встретишь новый год, так его и проведёшь». И поэтому русские хотят иметь обильно

накрытый стол и хорошо веселиться. Самым традиционным новогодним блюдом является салат оливье.

Рождество отмечается в России 7 января. Перед Рождеством православные русские соблюдают Рождественский пост, который длится сорок дней. Канун Рождества называется Сочельник. Это название происходит из ритуального блюда сочиво. Вечером происходили особенные обряды. Например перед трапезой хозяин брал горшок с кутей и трижды обходил вокруг дома. После этого выбрасывал несколько ложек кути через окно или дверь на улицу, чтобы символически угостить духов. Рождество Христова отмечается 7 января, потому что у русских православная церковь и они это празднуют по юлианскому календарю. Праздник отмечают прежде всего сильно верующие люди и празднуют его в семейном кругу. После Рождества начинаются святки. На протяжении этого периода люди часто гадают.

Масленица – праздник прощания с зимой и пробуждение природы из зимнего сна. Её отмечают 8 недель до Пасхи. Праздник иногда называется Сырная неделя. Это очень любимый и веселый праздник, и отмечается целую неделю. Каждый день имеет своё особое название и поэтому соблюдаются разные ритуалы. Понедельник – «Встреча», вторник – «Заигры» или также «Заигрыши», среда – «Лакомка», четверг – «Разгуляй-четверток», пятница – «Тещины вечерки», суббота – «Золовкины посиделки» и воскресенье – «Прощальный день» или также «Прощеное воскресенье». Во время Масленицы русские пекут прежде всего блины. Традиционная Масленица соблюдается и в современное время. В деревнях соблюдают традиционные обряды, а в городах устраивают разные фестивали.

После Масленицы начинается сорокодневный пост, а потом начинается Пасха. Последнее воскресенье перед Пасхой называется Вербное воскресенье, а после него начинается Страстная неделя – период приготовления к Пасхе. Каждый день этой недели имеет свои ритуалы. Русские во время Страстной недели также украшают яйца и пекут куличи. Пасха в России отмечается уже в воскресенье. Ночью в предпасхальную

субботу происходит в храмах Пасхальное богослужение. Там поют молитвы. Сначала поют потихоньку, потом более громко и потом ищѐ высшим голосом. После того в процессии обходят вокруг храма. Когда вернутся в храм, поют канон. После богослужения люди кладут на пол храма кошелки с продуктами, которые они будут есть после поста. Когда придут домой, начинается Разговление – все едят традиционную пасхальную еду. Потом ходят в гости и обмениваются яичками. С яичками люди также играют разные игры, например, кочели, катание яиц, чѐкание яиц, или дети с радостью ищут яйца в саду. В этот день русские также ходят на кладбище.

Пятая глава включает в себе обряды, связанные с похоронами или помниками. Смерть – это просто судьба. Никто не знает время своей смерти, поэтому нам надо вовремя подготовиться. Русские боялись умереть нечаянной смертью, потому что они не могли покаяться, не могли сказать последнюю волю, или когда находились далеко от близких. В России было много примет, которые говорили о скорой смерти. Одной из примет была, например, примета собачьего воя ночью во дворе. В России существует много видов обрядов похорон. В этой работе я описывала самые типичные ритуалы. Что русские делали, когда появились первые признаки смерти, как одевали умершего, и как происходили обряды. Похороны обычно устраивались на третий день после смерти. После похорон устраивались помники. Все, кто были на похоронах, приходили также на помники. Помники были ещѐ на девятый и сороковой день после смерти, а также на годовщину. На Руси существовали также общие поминальные дни.

К настоящей работе относятся также приложения, в частности, словарь интересных понятий, которые находятся в этой работе и богатое приложение с картинками. Эта тема очень широка и поэтому не было возможности представить все традиции и праздники, которые отмечаются в России. Думаю, что настоящая дипломная работа дает читателю достаточное представление о ходе и семейных торжеств в России.

BIBLIOGRAFIE

Literatura:

1. Никитина, Алла Владимировна, *Русская традиционная культура*, издательство СПбГУ, 2002, s. 6, ISBN 5-288-02197-X
2. Балашов, Д.М., Марченко, Ю.И., Калмыкова, Н.И.: *Русская свадьба. Свадебный обряд на Верхней и Средней Кокшеньге и на Уфтьюге*. Москва. 1985.
3. Pešek, Petr, *Ruská kuchyně v proměnách doby*, Červený Kostelec: Pavel Mervant, 2007, s. 51-52, ISBN 978-80-86818-55-9
4. Stěpanova Ludmila, Vychodilová Zdeňka, *Zeměpisné a politické reálie současného Ruska*, 3. Vydání, 2005, s. 30-31, ISBN 80-244-1164-4
5. Fozikoš Andrej, Taťjana Reiterová, *REÁLIE rusky mluvících zemí, Основные факты из истории и действительности России и Беларуси*, nakladatelství Fraus, 1998, 1. vydání, s. 59, ISBN 80-85784-76-9
6. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*, kolektiv autorů pod vedením Tomáše Krause, ACADEMIA, Praha, 2006, s. 811, ISBN 80-200-1415-2
7. *Velká obrazová encyklopedie*, Dorling Kindersley Limited, London, 2000, páté vydání. Copyright českého vydání: Euromedia Group k. s.-Knižní klub, Praha, 2002, první vydání, ISBN 80-242-0864-4

Vlastní zdroje:

1. Údaje získané na přednáškách ruských reálií (prof. Ludmila Stěpanova, Csc.)

Internetové zdroje:

1. <http://prazdnikshow.com>. *http://prazdnikshow.com* [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://prazdnikshow.com/russkaya-svadba.php>
2. <http://www.superfamily.ru>. *http://www.superfamily.ru* [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.superfamily.ru/traditions/modern-wedding.html>

3. <http://www.toastmaster.ru>. *http://www.toastmaster.ru* [online]. [cit. 2014-03-20].
Dostupné z: <http://www.toastmaster.ru>

4. <http://povar.ru>. *http://povar.ru*. [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné z:
http://povar.ru/recipes/salat_olive-752.html

5. <http://www.koolinar.ru>. *http://www.koolinar.ru*. [online]. [cit. 2014-03-27].
Dostupné z: <http://www.koolinar.ru/enciclopedia/comments/564>

6. <http://russian-traditions.ru>. *http://russian-traditions.ru*. [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://russian-traditions.ru/category/uncategorized/>

Dále dostupné z: <http://russian-traditions.ru/7-yanvary-a-rozhdestvo-xristovo/#more-92>

7. [Www.cestovatel.cz](http://www.cestovatel.cz). *Www.cestovatel.cz*. [online]. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z
<http://www.cestovatel.cz/clanky/maslenica-moskevsky-masopust/>

8. <http://www.paskha.ru>. *http://www.paskha.ru*. [online]. [cit. 2014-03-30].
Dostupné z: <http://www.paskha.ru/whatisit/divine.html>

Dále dostupné z: <http://paskha.ru/celebrating/games.html>

9. <http://crafts-school.com>. *http://crafts-school.com*. [online]. [cit. 2014-03-30].
Dostupné z: <http://crafts-school.com/pasha.html>

Sekundární literatura:

1. Жигулев, А., *Русские народные пословицы и поговорки*, Московский рабочий, Москва, 1958

2. Баранов, А.А. и кол., *Русские дети-основы народной педагогики*, искусство, Санкт-Петербург, 2006, ISBN 5-210-01501-7

3. Забылин, Н., *Русский народ*, ЭКСМО, Москва, 2003, ISBN 5-699-01498-5

Sekundární internetové zdroje:

1. <http://www.kuljturastran.ru/?p=5054>

2. <http://russian-traditions.ru/rozhdenie/posle-rozhdeniya-rebenka/>
3. <http://traditio-ru.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0>
4. <http://www.rusko-info.cz/rubrika/kultura?page=1>
5. <http://civilizace.mysteria.cz/search.php?rsvelikost=uvod&rstext=all-phpRS-all&rstema=18&stromhmenu=34>
6. <http://info-koktejl.cz/clovek-priroda/tradice-a-zvyky/ruske-pravoslavi-a-jeho-koreny/>
7. <http://vanoce-tradice.cz/2011/09/18/vanoce-v-rusku/>
8. <http://www.advantour.com/rus/russia/traditions.htm>
9. http://www.7travel.ru/information_about_Russia/Customs/
10. <http://ria.ru/spravka/20110228/338875408.html>
11. <http://www.istorya.ru/articles/paskha.php>
12. <http://porapoparam.ru/library/4>
13. http://www.astromeridian.ru/poetry/kak_prazdnujut_novyj_god_v_rossii_obychaj_i_tradicii_novogo_goda.html
14. http://adalin.mospsy.ru/l_03_00/l0140.shtml

Zdroje použité k obrázkové příloze:

1. <http://www.cruzo.net/otkritki/krestiny/krestiny.html>
2. <http://babiki.ru/blog/kulturnoe-nasledie/31636.html>
3. <http://rawism.ru/stati/banja-vsyo-o-bannyh-tradicijah/banja-po-chernomu-i-po-belomu.html>

4. <http://www.phenomenonsofhistory.com/site/?p=14154>
5. http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%B2%D1%8B%D0%BA%D1%83%D0%BF%20%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%8B&fp=0&img_url=http%3A%2F%2Fz24.d.sdska.ru%2F2-z24-3cbe8a39-f79d-4409-bfc8-696581c6e2bb.jpg&pos=8&uinfo=ww-1351-wh-587-fw-1126-fh-448-pd-1&rpt=simage
6. <http://www.svadbaspb.ru/forum/razdel23/tema51148/>
7. <http://www.rnd-sale.ru/svadba-6/>
8. <http://www.dinkypage.com/borgore>
9. <http://photo.qip.ru/users/vtime21/3761221/86828100/>
10. <http://forum.auto.ru/mark/volvo/1533196/>
11. http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%B4%D0%B5%D0%B4%20%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%20%D0%B8%20%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B0&fp=0&img_url=http%3A%2F%2Fwww.promoroz.ru%2Fimages%2Fskazki65.jpg&pos=0&uinfo=ww-1351-wh-587-fw-1126-fh-448-pd-1&rpt=simage
12. http://vestiyuga.ru/Tolko_2_procentov_rossiyan_za_poslednie_pyat_let_pobivali_v_Moskve
13. http://images.yandex.ru/yandsearch?p=3&text=%D1%81%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA&fp=3&img_url=http%3A%2F%2Fphotos-c.ak.fbcdn.net%2Fphotos-ak-ash3%2Fp480x480%2F529115_516310448430504_1668850087_n.jpg&pos=117&uinfo=ww-1351-wh-587-fw-1126-fh-448-pd-1&rpt=simage
14. <http://www.servistur.ru/kalendar/>

15. <http://www.liveinternet.ru/users/seelena79/post162458764/>
16. http://temples.ru/show_picture.php?PictureID=4791
17. [http://rufact.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D1%85%D0%B0%20\(%D0%B1%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%BE\)](http://rufact.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%81%D1%85%D0%B0%20(%D0%B1%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%BE))
18. http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%BF%D0%BE%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8B%20%D0%B2%20%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8&fp=0&pos=13&uinfo=ww-1351-wh-587-fw-1126-fh-448-pd-1&rpt=simage&img_url=http%3A%2F%2Fwww.facenews.ua%2Fimages%2Fdoc%2F5%2Fd%2F5d45ea5-0-58ee5-4a56bbf3--3-orig.jpg
19. <http://tutpolezno.ru/directory/spravochnik-documentov/kalendari/kalendari-kvartalnye-mesjachnye/aprel/24-aprelja>
20. <http://prizyvnikmoy.ru/forum/49-756-108>
21. http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0&fp=0&img_url=http%3A%2F%2Fperunica.ru%2Fuploads%2Fposts%2F2010-02%2F1265315699_maslenica1-1.jpg&pos=5&uinfo=ww-1351-wh-587-fw-1126-fh-448-pd-1&rpt=simage
22. http://images.yandex.ru/yandsearch?text=%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0&fp=0&img_url=http%3A%2F%2Fwww.detsad14.ru%2Fimages%2Flibrary%2Fblin-54.jpg&pos=8&uinfo=ww-1351-wh-587-fw-1126-fh-448-pd-1&rpt=simage
23. <http://www.dobroman.ru/ded-moroz-iz-velikogo-ustuga-posetit-biroidzhan.html>

24.

<http://www.domohozajka.com/2013/03/%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0/>

PŘÍLOHY

Slovník

Б

Баня	parní lázně
Беременная	těhotná
Бесплодие	neplodnost
Бессоница	nespavost
Блины	palačinky
Блюдо	podnos
Большак	hlavní hospodář

В

Вербное воскресенье	Květná neděle
Взвар	hustý ovocný kompot
Вифлеемская звезда	Betlémská hvězda
Выкуп невесты	vykoupení nevěsty

Г

Годины	zakončení prvního roku života
Горный стол	vrchní stůl (na svatbě)
Горшок	hliněný hrnec
Гроб	rakev

Д

Дворец бракосочетания

svatební palác

Девички

nevěstino loučení se svobodou

Дед Мороз ;

Děda Mráz

Домовой

domovní skřítek

Ж

Жир

tuk, sádlo

З

Застрижки

obřad prvního stříhání vlasů

И

Императрица

císařovna

К

Калиги

boty z látky

Катание яиц

„bruslení vajíček“

Каток

kluziště

Кисель

otrubový kysaný kvas

Коливо

kaše

Колыбель

kolébka

Кочели

houpačky

Кращенные яйца

kraslice

Крестик

křížek

Крестильный обед	křtící oběd
Крестины	křtiny
Крестная мать	kmotra
Крестник	kmotřenec
Крестный отец	kmotr
Кукушка	kukačka
Кулачные бои	pěstní boje
Кулич	mazanec
Кум	kmotr
Кума	kmotra
Купель	křtitelnice
Кутья	kaše
Л	
Ласточка	vlaštovka
Лесенка	schůdky
М	
Масленица	Maslenica (masopust)
Масло	máslo, olej, tuk
Мальчешник	ženichovo loučení se svobodou
Могила	hrob
Молитва	modlitba

Молодожёны	novomanželé
Н	
Новогодние каникулы	novoroční prázdniny
Новый год	Nový rok
О	
Олады	lívance
Оливье	Ruský salát
Отпевание	pohřební bohoslužba
П	
Пасха	Velikonoce
Пасхальное богослужение	Velikonoční mše
Повитуха	porodní asistentka, babka
Покойник	nebožtík
Покойный	nebožtík
Пол	pohlaví, podlaha
Помники	obřad vzpomínání
Похоронная процессия	pohřební průvod
Похороны	pohřeb
Приданое	věno
Примета	znamení
Прялка	kolovrátek

Пряники	perníky
Пряха	přadlena
Пуповина	pupeční šňůra
Р	
Разорительница	žebračka
Роды	porod
Рождение ребёнка	narození dítěte
Рождественский пост	advent, Vánoční půst
Рождество Христово	Vánoce (narození Krista)
Роженица	rodička
Русские праздники	ruské svátky
Рюмка	pohárek, sklenička, číška
С	
Саван	roucho
Свадебная прогулка	svatební projížďka
Свадебный банкет	svatební hostina
Свадебный букет	svatební květina
Свадебный стол	svatební stůl
Свадебный томода	svatební organizátor, řečník
Свадьба	svatba
Сватовство	obřad požádání o ruku

Свидетельство о браке	oddací list
Семья	rodina
Снегурочка	Sněhurka
Смерть	smrt
Соленья	slaný zákusek
Сосуд	nádoba
Сочельник	Štědrý večer
Сочиво	Štědrovečerní jídlo, kaše
Страстная неделя	„týden utrpení“
Суеверие	pověra
Сутулый	nahrbený
Т	
Трапеза	slavnostní stolování
У	
Умерший	zemřelý, mrtvý
Усыновление	adopce
Уха	rybí polévka
Ф	
Фата	závoj
Форточка	větrací okénko
Х	

Хозяин	hospodář
Ц	
Царские врата	královská, carská vrata
Ч	
Чокаться	přitukávat si
Ш	
Шампанское	šampaňské
Я	
Яичница	míchaná vejíčka

Obrázková příloha

ВЕТО4КА1961gr • Бэйбики • babiki.ru

KOLÉVKA (КОЛЫБЕЛЬ)

ВЕТО4КА1961gr • Бэйбики • babiki.ru

**ZÁVĚSNÁ KOLÉVKA
(ЛЮЛЬКА)**

KŘTINY (КРЕСТИНЫ)

PARNÍ LÁZNĚ (БАНЯ)

VYKOUPENÍ NEVĚSTY (ВЫКУП НЕВЕСТЫ)

NEVĚSTA Z 18. STOLETÍ (НЕВЕСТА
С IX. ВЕКА)

LOUČENÍ SE SVOBODOU
(ДЕВИЧНИК)

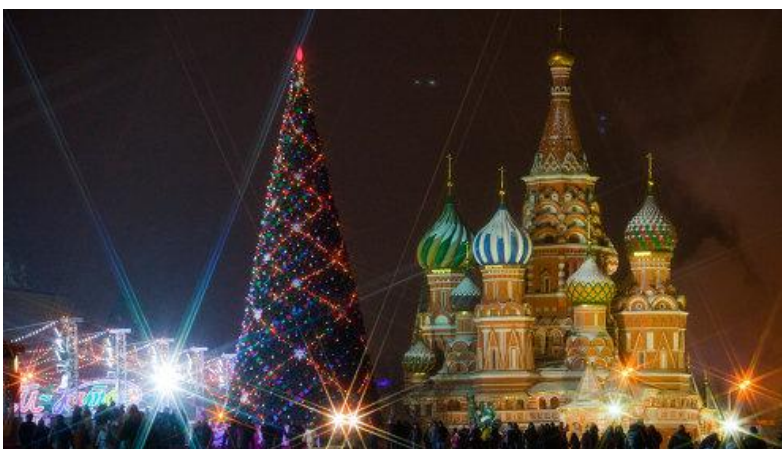
SVATEBNÍ PALÁC (ДВОРЕЦ
БРАКОСОЧЕТАНИЯ)

**SOUČASNÁ RUSKÁ
SVATBA (СОВРЕМЕННАЯ РУССКАЯ СВАДЬБА)**

**SVATEBNÍ HOSTINA
(СВАДЕБНЫЙ БАНКЕТ)**

**NOVÝ ROK
(НОВЫЙ ГОД)**

**DĚDA MRÁZ A SNĚHURKA (ДЕД
МОРОЗ И СНЕГУРОЧКА)**

**DĚDA MRÁZ
NA SANÍCH (ДЕД МОРОЗ
НА САНКАХ)**

ŠTĚDRÝ VEČER
(СОЧЕЛЬНИК)

WWW.FOTOBANK.COM 5FD3-5290 Stock Food
Traditional Portuguese Christmas buffet (Not available for Portugal)

VÁNOČNÍ STŮL
(РОЖДЕСТВЕНСКИЙ СТОЛ)

VÁNOČNÍ MŠE
(РОЖДЕСТВЕНСКОЕ БОГОСЛУЖАНИЕ)

**ТÝДЕН ВШЕХ
СВАТÝСН (СВЯТКИ)**

МАСЛЕНИЦА

МАСЛЕНИЦА

ЗАЙГЫШИ

ЛАКОМКА

РАЛАЏІНКУ (БЛИНЫ)

**VELIKONOČNÍ MŠE
(ПАСХАЛЬНОЕ БОГОСЛУЖАНИЕ)**

**VELIKONOČNÍ STŮL
(ПАСХАЛЬНЫЙ СТОЛ)**

МАЗАНЕС (КУЛИЧ)

ПАСХА

KRÁLOVSKÁ/CARSKÁ VRATA (ЦАРСКИЕ ВРАТА)

**РОНЬЕВ
(ПОХОРОНЫ)**

ANOTACE

Jméno a příjmení: Michala Brejtrová

Název katedry a fakulty: Katedra slavistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název práce: Ruské svátky a tradice v současné době

Vedoucí práce: Mgr. Uljana Cholodová, Ph.D.

Počet znaků: 73 495

Počet titulů použité literatury: 17 (+ 17 sekundárních)

Klíčová slova: svátek, tradice, oslava, obřad, rituál, zvyk

Charakteristika: Hlavním tématem této bakalářské práce jsou ruské svátky a tradice v současné době. Cílem bylo proniknout do problematiky tohoto tématu a vytvořit ucelený popis. Práce je rozčleněna do několika kapitol, které na sebe chronologicky navazují. Práce začíná popisem obřadů spojených s narozením dítěte, přes tradiční svatební obřady, dále jsou popsány nejvíce oslavované ruské svátky a nakonec obřady spojené se smrtí. Součástí práce je také slovník použitých pojmů a bohatá obrázková příloha.

ANNOTATION

Name and surname: Michala Brejtrová

Name of department and faculty: Department of Slavonic Studies,
Philosophical Faculty Palacký University Olomouc

Name of work: Russian holidays and traditions nowadays

Work leader: Mgr. Uljana Cholodová, Ph.D.

Number of symbols: 73 495

Number of titles of used literature: 17 (+ 17 secondary titles)

Key words: holiday, tradition, celebration, ceremony, ritual, custom

Characteristics: The main subject of this bachelor's research work is contemporary Russian holidays and traditions. The aim was to penetrate the topic's issues and create a comprehensive description. The work is divided into several chapters arranged chronologically. It starts with the description of ceremony connected with child's birth followed by wedding ceremony, then the most important Russian holidays are described and at the very end funeral ceremony is presented. List of terms used and supplement with numerous pictures are also part of this research work.